

Caietele DE LA ARACI

20

Publicație semestrială de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni

Anul XI, nr. 2(20), decembrie 2023

Redactor-șef: Luminița Cornea • Secretar de redacție: Nicolae Scurtu

Casa Memorială „Romulus Cioflec” din Araci, toamna 2023

MOTTO:

„Spre aceste meleaguri mai puțin îmbietoare am plecat numai fiindcă... nu puteam sta pe loc. Căci încă din fragedă vârstă am fost bântuit de acest neastâmpăr al cutreeratului, poate chiar de la unsprezece luni, când am cutezat primul pas... De atunci m-am distins de toți din satul meu prin setea mare și niciodată stâmpărată de a cutreera.”

Romulus Cioflec, *Cum am ajuns să plec spre Pol*, rubrica *Restituiri*, în revista *Caietele de la Araci*, publicație de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, anul XI, nr. 1 (19), iunie 2023, p. 2.

CUPRINS

Luminița Cornea •

Sub soarele polar – o scriere singulară în literatura română • p. 2

Maria Monica Stoica •

Călătoria, orizont al cunoașterii la Romulus Cioflec (X) • p. 4

Iulian Cătălui • Evoluția romanului țărănesc din literatura română. • p. 6

Carmen Gheorghe •

Araci – Satul cu muzeu • p. 11

Carmen Mușat-Coman • Cioflec și Istrati – prietenii visătorilor și învinșilor • p. 12

Mircea Popa • O amintire binevenită:

Teculeștii din neam în neam • p. 13

Mihai Marinache • Virgil Cioflec, un prieten apropiat al poetului

Panait Cerna (1881-1913) - II • p. 15

Ion Onuc Nemeș • Cum o făcut Dumnezeu cerul, Îngerul meu • p. 17

Cornel Dimovici • Pălăvrăgeli • p. 18

Adrian Munteanu •

M-am săturat de ordin, Cămăși de foc, Trecere târzie • p. 19

Ionel Simota • Cântec târziu, Femeie poem, Frumoasă Basarabie • p. 20

Gabriela Botici • Sonet LXXXVIII

(Mi-e foame de iubire), p. 20

Denisa Crăciun • poeme inedite • p. 21

Vadim Bacinschi • Nemurire, Rugăciune • p. 21

Carmen Tania Grigore •

Amurg nelocuit, Dor în neuitare • p. 22

Cătălina Hasotti •

Inimă pe zăpadă, Comuniune • p. 23

Gabriela Botici • *Noaptea muzeelor*, acasă la Romulus Cioflec • p. 23

Mihaela Malea Stroe •

„Clătite... epice” • p. 25

Cristina Vișan •

Să vorbim, să scriem corect • p. 28

Despre autori • p. 29

Activități de pedagogie la Casa Memorială „Romulus Cioflec” • p. 30

SUB SOARELE POLAR – O Scriere singulară în literatura română

Între textele manuscrise descoperite în sertare uitate de vreme, flica scriitorului, Gabriela Corodeanu, născută Cioflec, a găsit o însemnare nefinalizată cuprinzând mărturisirea scriitorului despre călătoria sa „spre Pol.”¹ „Cea dintâi carte”, adică satul cu împrejurimile lui, ne lămuresc astăzi „pentru ce, la vârsta potrivită”, Romulus Cioflec a plecat și spre Polul Nord. Înțelegem și toate celelalte călătorii, unicate în viața unui om pe vremea aceea. Cum să stea pe loc când se iveau prilejuri extraordinare?

Romulus Cioflec, călător „în tovărășia cititorilor”

Romulus Cioflec a străbătut multe dintre țările Europei, dar, lucru mai rar, el se numără printre puținii români, care, în vara anului 1928, a ajuns până aproape de Polul Nord. Nu numai că a fost acolo, dar la puțin timp a scris memorialul de călătorie *Sub soarele polar. Impresii și peripeții din voiajul unor salvați de la naufragiu de spărgătorul Krasin*, prin care își ia „în tovărășie” cititorii, transmitându-le impresiile și aventura prin care trece. Prin ineditul temei, cartea devine o scriere singulară în cuprinsul literaturii române. Primul român explorator al ghețurilor polare a fost Emil Racoviță (1868-1947), care, însă, ajunge la Polul Sud, iar relatările sale sunt preponderent științifice.²

În anul 1928, Romulus Cioflec, împreună cu soția, reușește să plece din portul Hamburg în regiunile arctice. Reușita s-a produs după mai multe tentative eșuate de a-și rezerva locuri pe transatlanticul *Monte Cervantes*. De fiecare dată afla cu o lună sau cu două luni înainte de plecare că nu mai sunt locuri. La a treia încercare, își cumpără locurile cu șapte luni înainte, încât „îmi cunoșteam numărul cabinei încă de la Anul Nou, când nici trei luni nu trecuseră din noaptea lungă a *Spitzberg*-ului...”

Monte Cervantes imbarcase 1680 de pasageri, „cam mult pentru un voiaj de turiști prin locuri necutreierate”. Dar, în total, pe vas se aflau cam 2000 de

persoane, dacă adăugăm la numărul turiștilor încă 300 de oameni câți număra echipajul. La aceștia se adaugă doi piloți norvegieni „oameni mai necesari decât echipajul obișnuit al transatlanticului”, care aveau rolul de a colabora la călăuzirea vasului prin cotiturile multe și primejdioase din fiorduri, dintre coastă și insule și prin apele din preajma *Spitzbergului*.

Pasagerii de pe *Monte Cervantes* provin din peste 25 de țări, numiți de multe ori „exploratori serioși” ai Nordului. Între ei se află, lucru rar, un chinez venit de pe meleaguri atât de îndepărtate. Scriitorul distinge ușor, parcă fotografiindu-i „trei categorii între pasagerii de pe *Monte Cervantes*: una a acelora care joacă table, cărți, șah sau domino, altă categorie care flirtează, și a treia, care, în sfârșit, călătorește”. Pe caschetele domnilor ori pe frunțile doamnelor se văd „legate cordelele ca niște diademe cu numele lui *Monte Cervantes*, simbolizând voiajul polar cel mai în febră...”

Romulus Cioflec descrie peisajele unice ale Norvegiei cu măiestria unui pictor, într-o risipă de imagini și culoare³. Descrierile sunt copleșitoare iar autorul are meritul a le nemuri în limba română, în acea perioadă, iulie 1928, oferindu-ne pagini cu o extraordinară valoare documentară.

Entuziasmul autorului în fața peisajului din regiunile polare este fără margini. Renunță la somn, „de la imbarcare, n-am izbutit să-mi fac somnul proiectat și niciodată n-am izbutit să mă culc odată cu lumea... *Dar e prea frumos!* Vreau să mai asist acum, și poate încă mâine, la cursa aceasta a lui *Monte Cervantes* pentru a scăpa din zona nopților negre. Voi avea altă dată răgaz să dorm. Mai bine să fac oarecare eforturi acum, *decât să-mi pară rău acasă că am pregetat.*” După câteva pagini, afirmă că nu are niciun zor ca să se întoarcă în Europa.

Romulus Cioflec, scriitor perfecționist

O preocupare permanentă a scriitorului Romulus Cioflec a fost aceea ca textul finit să fie impecabil. Truda laborioasă, de atelier literar, este dovedită de

Noaptea Muzeelor la Sate, Araci, 2023

revenirea, în perioada când era pensionar, asupra operelor sale, inclusiv asupra celor deja tipărite, dezvoltându-ne calitatea de perfecționist.

În perioada anilor 1945-1955, scriitorul pregătește volumul de nuvele și schițe *Trei aldămașe*⁴ și pentru o a doua ediție câteva dintre volumele apărute anterior. Astfel, Romulus Cioflec se oprește, pentru o a doua ediție, la volumul *Cutreierând Spania. Impresii de călătorie*, revăzând și rescriind textul ce va fi reeditat postum, în 1988, la Editura Sport-Turism, ediție îngrijită de Nicolae Jula, care afirmă în *Cuvânt înainte* că această carte „îmbogățește literatura românească de călătorie exprimând un punct de vedere propriu, original și lipsit de complexe față de o temă, Spania, ce a preocupat mințile cele mai luminate ale lumii antice, medievale și contemporane”⁵

Dacă volumul *Cutreierând Spania* a cunoscut o a doua ediție, cartea despre călătoria la Polul Nord a rămas doar la o primă ediție. Cercetătorii operei lui Romulus Cioflec au simțit necesitatea reeditării acesteia, dar exemplarul corectat, adnotat de autor, aflat în posesia familiei, era greu de editat având în vedere numeroasele intervenții ale autorului. După aproape o sută de ani, fiica scriitorului, Gabriela Corodeanu, a luat hotărârea reeditării volumului, implicându-se în redactarea textului, respectând întru totul notațiile tatălui ei.

Notificări importante în ediția a II-a din *Sub soarele polar*

Cercetătorii operei lui Romulus Cioflec și-au exprimat în multe rânduri speranța în reeditarea volumului *Sub soarele polar*, ceea ce ar certifica afirmația lui Perpessicius din 1943, conform căreia Romulus Cioflec ar avea o „fire de peregrin îndrăgostit nu numai de peisaje inedite, dar și de situații aventuroase, așa cum apare în notele de călătorie în Spania sau în regiunile polare”⁶

Romulus Cioflec acordă volumului *Sub soarele polar* cea mai mare atenție în vederea reeditării lui. L-a citit și recitit, a făcut numeroase adnotări, multe ștersături cu înlocuirea unor cuvinte sau fragmente, multe greu de descifrat. A renunțat la unele titluri de capitole, înlocuindu-le cu altele. În a doua parte a textului, autorul intervine cu noi delimitări de capitole și cu titluri noi care rezumă narațiunea. Ultimul capitol, cu cel mai lung titlu, rezumă, pe larg, conținutul: *Krasin ne părăsește. Altă coastă norvegiană. Insulele Lofoten. Din nou apă în vapor, dar am ajuns la Hamburg...*

O muncă asiduă de laborator pe care autorul a făcut-o cu dăruire. Completările au valoare de istorie literară. Cel mai concludent exemplu este cel referitor la data apariției primei ediții. Volumul primei ediții nu are menționat anul apariției. Majoritatea istoricilor literari au avansat anul 1929, desigur, având

în vedere că excursia în regiunile arctice a fost în 1928. *Dicționarul General al Literaturii Române*⁷ specifică, între paranteze drepte (brachete), anul 1930. Completarea autorului în ediția prezentă, revizuită de el, este concludentă: „exact peste doi ani, la *începutul lui iulie a anului 1930, când se va citi ediția dintâi a acestei cărți*, găsindu-mă în drum spre Suedia și oprindu-mă la Copenhaga, voi da în capitala Danemaricii chiar peste profesorul *Behounek*, părtaş la un congres internațional de geografie...”

E important ca talentul acestui mare amator de călătorii să nu se piardă în uitare

Volumul *Sub soarele polar* cuprinde pagini admirabile care evidențiază un observator rafinat al spectacolului naturii. În legătură cu acest volum, Perpessicius nota afirmațiile sale despre „evenimentul de mondială însemnătate la care a fost martor, călătoria d-lui Romulus Cioflec interesează mai ales prin tonul în care se desfășoară”, fiind „o mărturie desăvârșită de ce înseamnă un voiajor înamorat de peregrinare și deliciile ei.”⁸

Vocația de scriitor modern a lui Romulus Cioflec se dovedește a fi evidentă în volumul *Sub soarele polar*, lucrare de referință în opera sa. Volumul oferă cititorului o lectură plăcută, reconfortantă, calmă, o călătorie în compania unui scriitor care, aflat în „tovărășia cititorilor”, n-a ținut să epateze sau să-l provoace pe lector la o aventură, ci a ținut să-l informeze, în același timp, să-l învețe să privească lumea

cu discreție și cu multă curiozitate. Toate jurnalele de călătorie ale lui Romulus Cioflec sunt creații în care palpită viața sub semnul curiozității pline de inteligență și de bucuria cunoașterii, de iubire... Sunt lecturi captivante care nu se pot omite atunci când se studiază literatura română de călătorie și care completează profilul scriitorului Romulus Cioflec, fixându-i un loc aparte în cadrul memorialelor de călătorie. Susținem că este important ca talentul acestui mare amator de călătorii să nu se piardă în uitare.

¹ Romulus Cioflec, *Cum am ajuns să plec spre pol*, rubrica *Restituiri*, în revista *Caielele de la Araci*, publicație de literatură a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, anul XI, nr. 1 (19), iunie 2023, p. 2.

² Mircea Anghelescu, *Lâna de aur: călătorii și călătoriile în literatura română*, (București), Editura Cartea Românească, 2015, p. 213-214.

³ Ofelia Ichim, *Romulus Cioflec: un „explorator” la Polul Nord. Din atelierul unui dicționar al literaturii române*, în *Anuarul de lingvistică și istorie literară* (ALIL), publicație a Institutului de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române, Filiala Iași, tom LV, 2015, București, p. 93-98.

⁴ Romulus Cioflec, *Trei aldămașe, nuvele și schițe*, (București), Editura Minerva, 1970.

⁵ Nicolae Jula, *Cuvânt înainte* la volumul *Cutreierând Spania. Impresii de călătorie*, ediție îngrijită, cuvânt înainte și note de Nicolae Jula, Editura Sport-Turism, București, 1988, p. 10.

⁶ Cf. Carmen Brăgaru, *Uimitoarele călătorii ale unui ardelean*, în *Romulus Cioflec, un ardelean pe drumurile lumii*, ediție îngrijită de Luminița Cornea, Sf. Gheorghe, Editura Arcuș, 2007, p. 23.

⁷ D.G.L.G., vol. II, C, Ediția a 2-a revizuită, adăugită și adusă la zi, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2016, p. 394.

⁸ Cf. Mircea Braga, *De-structurare și re-structurare*, în volumul *Istoria literară ca pretext*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1982, p. 78.

Maria Monica Stoica

CĂLĂTORIA, ORIZONT AL CUNOAȘTERII LA ROMULUS CIOFLEC Firenze, Atena Italiei... (X)

În cele două articole pe care Romulus Cioflec le dedică popasului florentin: *Florența: aspectul* (apărut în ziarul „Românul” anul I, nr.193, 3/16 septembrie 1911) și *În galeriile Florenței* (idem, nr. 197, 8/21 septembrie 1911), subordonând descrierea viziunii unitare și integratoare, autorul transmite emoția artistică profundă resimțită la contactul cu locul unde a apărut miracolul Renașterii italiene. Călătoria făcută cu trenul îi deschide perspectiva unei *alte Italii*: „în-

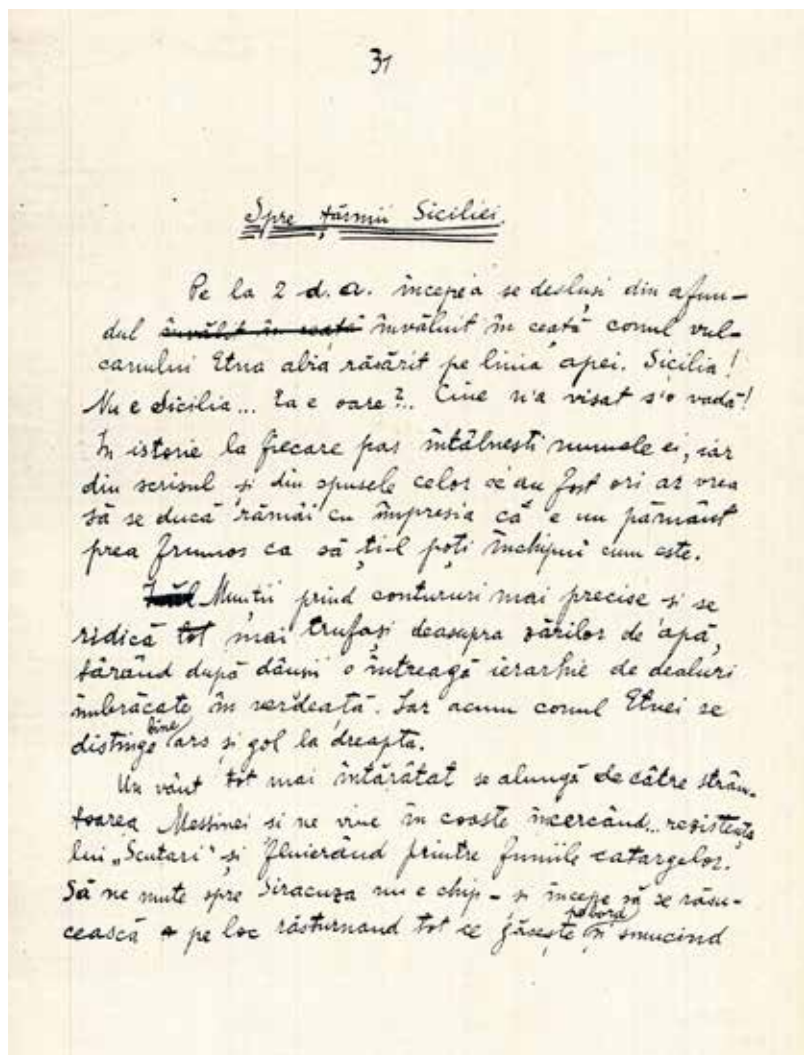
tre coastele așternute cu livezi și vii, pe două maluri ale Arno-ului, se ridică un ținut bogat: *un alt oraș...* Oraș liniștit, cu piețe multe, cu străzi largi, curat și răcoros”. Impresia de *Atenă a Italiei* este confirmată de întâlnirea cu frumosul, la tot pasul: „De jur-împrejur, o vegetație bogată și puternică... dând ocol vilelor fără număr... iar orașul este îmbrățișat de mândre grădini și parcuri răcoroase. Deasupra lor, cucerind înălțimi, stăpânesc largurile cele câteva turnuri, între

care cel al Palatului vechi, al Domului și cupola sa uriașă”. Orașul Signoriei de Medici, ctitori de cultură și protectori ai artelor, își etalează frumusețea și opulența prin tot ceea ce poate încânta spiritul. Este cuceritor prin aspectul său de muzeu în aer liber, prin multitudinea palatelor, edificiilor, lăcașurilor de cult, al galeriilor de artă, al parcurilor și grădinilor, purtând numele unor arhitecți, pictori și sculptori vestiți care le-au dat strălucire.

Nu se putea vorbi decât elogios despre capitala culturală cu rol unificator în istoria Italiei, din care este suficient să îl amintim pe Dante Aligheri care a fixat bazele limbii literare italiene în *Divina Commedia*, la începutul secolului al XIV-lea. Câteva secole mai târziu orașul de pe râul Arno devine capitala Regatului Unit al Italiei (1865-1870), distingându-se ca forță economică și politică, în care interesul pentru cultură a devenit politică de stat. În această perioadă *Galleria delli Uffizi*, construită în secolul al XVI-lea pentru Cosimo de Medici, găzduind cea mai mare pinacotecă renașcentistă, devine oficial muzeu, cel mai vechi din Europa.

Primul obiectiv care atrage atenția călătorului este *Piața Signoriei* care grupează în jurul palatului vechi *Fântâna lui Neptun*, statuia ecvestră a lui Cosimo I de Medici, cele nouă statui antice și moderne din Lojă. „Aici s-au întâlnit geniile puternice ale Renașterii: *Rafael*, *Donatello*, *Orcagna*, *Michelangelo*; aici a fost ars călugărul îndrăzneț *Savonarola*: o placă de bronz însemnează locul”.

Lipsit de antichitate, Florența rivalizează cu Roma prin „biserici și palate, prin mărețul *Dom*, acest Sf. Petru al ei”. Domul i se impune prin „uriașa cupolă a lui *Brunelleschi*, acoperită de picturile lui *Vasari* și alții”. În aceeași piață a Domului, „în mijloc e *Baptisteriul*, cu bogate mozaicuri”. Lucrat în linii clasice, din marmură de Carrara, aici s-a botezat Dante, strălucit exponent al Renașterii italiene. Atrag atenția cele *trei porți de bronz*, cu basoreliefuri reprezentând scene biblice: „*Michelangelo*, văzând aceste capodopere nemuritoare ale lui *Andrea Pisano* în *Lorenzo Ghilberti*” le-a numit *porțile Paradisului*”.

Pagină autografă Romulus Cioflec: *Spre țărmi Siciliei*

Tot aici se află Biserica Santa Croce – *Pantheonul Florenței* – „e o uriașă îngrămadire de marmore în stil gotic... se înșiruie, pe marea întindere a acestui locaș, mormintele scumpe ale Florenței, monumente și statui care cinstesc pe marii ei bărbați: busturi, statui alegorice, picturi, fresce” – toate eternizând marile ei nume: Dante, Michelangelo, Galileo Galilei, Machiavelli, Rossini etc. „Iar afară, în piață, se află statuia impunătoare a lui Dante...”.

Centrul de atracție al orașului este faimosul *Ponte Vecchio* de peste râul Arno, adăpostind numeroase magazine de bijuterii, care leagă două vestite edificii: *Palatul Oficiilor* (Galeriile Uffizi) și *Palatul Pitti*: „Aici e Renașterea... Florența pe care o căutam noi... aici se înșiră capodoperele fără număr ale epocii de aur”. Timpul nu este suficient pentru a le admira îndejuns: „prin sute de săli, pe ai căror pereți abia încap pânzele uriașe de bucățele de pânză (...) Aici domnește *geniul lui Rafael*” sintetizează, în încercarea de a reda „ceva din strălucirea numelor și din eternitatea

coborâtă pe pânze”. Cele 800 de portrete ale pictorilor, împărțite pe veacuri, din colecția Leopold de Medici, sălile de sculpturi antice și moderne care se interpun, picturile celebre necesită ore întregi de contemplare și tot nu este suficient pentru a le cunoaște.

Observații de mare finețe, ținând de o istorie a culturii europene, subliniază rolul Bisericii în dezvoltarea și promovarea artelor: „Dar lumea biblică covârșește în sălile *Oficiilor* – și dacă seninul și liniștea virtuților creștine nu le-ai cunoscut încă, le vei simți în fața *Madonelor* și *Fecioarelor lui Rafael*, *Botticelli*, *Fra Bartolomeo*, *Michelangelo*, *Tiziano*, *Caravaggio*, *Leonardo Da Vinci*, *Andrea del Sancto* și atâția alții. Viața lui Iisus și sfârșitul vieții lui pământești re trăiește în închegarea frumosului etern... Emoțiunea frumosului veșnic aici se simte – într-o parte, ca și în cealaltă, prin ochii aci senini, aci resemnati ai *Mariei* și ai *femeilor*; prin căutătura dumnezeiască a *Iisusilor-copii*, a *magilor*, a *îngerilor*, a *apostolilor*, a *cava-*

lerilor, a *Venuselor*, prin toți ochii aceștia cată lumina vie a lui *Rafael*, *Rubens*, *Correggio*, *Van Dyck*, *Veronese*. Umbrele lor îți copleșesc sufletul cu eternitatea din care se ridică și îți vorbesc”. (p.p. 63-66)

Parcurgerea capodoperelor renașcentiste cuprinde în flash-ul memoriei celebra sculptură *David* a lui Michelangelo, expusă în *Galeria antica e moderna*: „Voi ține minte liniile acestei statui mai mult decât pe ale tuturor Venus admirate în orașele Italiei”. În sala peste care statuia biruitoare a lui David domnește asupra altor statui, capodopere ale lui Michelangelo, vizitatorul simte nevoia să se încarce de forța uriașă a geniului florentin.

Este impresia pe care o transmite întregul excurs prin Florența, un oraș în care genialitatea omului renașcentist a dat cuvânt de ordine păcii și armoniei, prin mesajul umanist al artei, al culturii și științei puse în slujba omului, celebrând *in perpetuum* frumusețea înfăptuirilor sale, sub ocrotirea ochiului divin.

Iulian Cătălui

EVOLUȚIA ROMANULUI ȚĂRĂNESC DIN LITERATURA ROMÂNĂ

Introducere

Vreme îndelungată țară eminentamente rurală, cu o agricultură predominantă, cu o țărănime numeroasă reprezentând la un moment dat trei sferturi din întreaga populație, România a dat ineluctabil o literatură rurală sau țărănească importantă, mai ales în genul epic al romanului. „Țeranul”, vorba istoricului Nicolae Iorga, și lumea satului au constituit inevitabil în istoria literaturii române, pentru mult timp, surse inepuizabil-generoase de inspirațiune pentru creatorii de literatură, fie ei romancieri, poeți sau dramaturgi, iar un alt mare autor, poetul și filozoful Lucian Blaga cvasi-decreta că „veșnicia s-a născut la sat”. Deși o mare cultură este făcută de spiritul citadin, de marile orașe, de civilizația și cultura de tip urban, la noi a existat și o civilizație de tip rural, bine înrădăcinată, iar importanți scriitori români au înfățișat în operele lor literare, mai ales în romane, lumea sau planeta satului de la noi în întreaga ei complexitate. În cele ce urmează vom prezenta și analiza pe scurt unele dintre cele mai importante romane țărănești din cadrul literaturii române, începând cu Duiliu Zamfirescu și terminând cu Dinu Săraru.

Viața la țară (1898) de Duiliu Zamfirescu (1858-1922)

Viața la țară este primul roman din ciclul „Romanul Comăneștenilor” ce mai cuprinde patru volume: *Tănase Scatiu* (1907), *În război* (1901), *Îndreptări* (1908) și *Anna* (1911), considerat aproape în unanimitate de criticii literari drept cel mai valoros, prin „echilibrul de realism și de idealism, prin poezia pământului și a vechii noastre boierimi iubitoare de pământ, și, mai ales, prin neuitata creațiune a Sașei”, după cum aprecia Eugen Lovinescu. Autorul elogiază poetic frumusețea pământului natal, traiul liniștit și patriarhal, tradițiile de familie și iubirea platonică petrecută într-un mediu idilic.¹ Scrisă în perioada în care Duiliu Zamfirescu se afla în străinătate, *Viața la țară* cuprinde convingerile mai vechi ale autorului față de viața rurală românească, asociată cu nostalgia autorului dezrădăcinat față de locurile natale.² Unul dintre protagoniștii romanului zamfirescian, boierul Dinu Murguleț, adept al păstrării vechilor rânduiești sau rosturi sociale, își exprimă astfel atașamentul față de glia străbună: „*Uite pământul ăsta: m-a făcut să*

asud; am muncit toată viața pentru el, de cele mai multe ori fără să mă răsplătească; m-am supărat și l-am blestemat, – dar nu m-aș duce de pe el pentru nimic în lume. Nădăjduiesc că tot așa o să faci și tu și că n-o să mai pleci. Aci suntem născuți și eu și mai-că-ta și părinții noștri și părinții părinților noștri...”³. Așadar, viața la țară este văzută ca un trai cinstit și fericit potrivit unor norme de conviețuire tradiționaliste, dar care are și unele naive idei sămănătoriste. Un alt personaj, Matei Damian, om educat, crede în moralitatea superioară a traiului la țară în comparație cu traiul la oraș, plin de numeroase ispite care alterează și-l înstrăinează pe oameni. În concepția sa, până și un arendaș grobian ca Tănase Scatiu este mai util societății decât un funcționar neproductiv. „Scatiu era incult și cam bădăran, dar era harnic, deștept la treabă, și, mai cu seamă, pentru el, avea o mare calitate, de a nu fi om de oraș. Ca toți tinerii care au trăit mult în mijlocul lumii de studenți, de funcționari, de lume neproducătoare, fără aspirații, Matei prefera un om de țară, simplu, celui mai șiret avocat”⁴, se gândește tânărul Matei Damian. Intriga romanului o constituie parabola fiului risipitor, reîntors în patrie după peregrinări îndelungate pe alte meleaguri.⁵

Ion (1920) de Liviu Rebreanu (1885-1944)

Capodoperă a lui Liviu Rebreanu, romanul *Ion*, apărut în 1920, considerat de Eugen Lovinescu drept „primul roman obiectiv al literaturii române”, este o „monografie a realităților complexe ale satului transilvan” de la începutul secolului al XX-lea, ilustrând conflictul generat de lupta aprigă pentru pământ („Noi vrem pământ!”, vorba lui Coșbuc), într-o lume în care statutul social al omului este stabilit în funcție de averea pe care o posedă, fapt ce justifică, desigur, nu în totalitate, acțiunile personajelor. Scriitorul bistrițean își propusese să realizeze un „vast triptic al vieții țărănești” care să cuprindă după viața țăranului român din Ardeal, pe aceea a „țeranului” din Regat și apoi din Basarabia, astfel, după o perioadă mai îndelungată de documentare, Rebreanu publică, în 1932, romanul *Răscoala*, dedicat Marii răscoale țărănești de la 1907, al cărui erou nu mai este o figură individuală, ci, așa cum scria G. Călinescu, „țaranul colectiv cu psihologie de gloată”. Ultima parte dedicată țăranilor din Basarabia a rămas, din păcate, nerealizată. Revenind

Noaptea Muzeelor la Sate, Araci, 2023

la romanul *Ion*, soluția economico-financiară cvasi-simplistă a lui Rebreanu este de fapt matrimonială, aceea că săracul Ion se va căsători cu o fată bogată, Ana, deși nu o iubește, Florica se va mărita cu George pentru că are pământ, iar Laura, fiica învățătorului Herdelea îl va lua pe Pinteana din dragoste, ci pentru că nu cere zestre! Protagonistul cărții, Ion al Glanetașului, este personaj emblematic pentru colectivitatea umană din care face parte prin mentalitatea retrogradă a clasei rurale, obsedată de pământ și îmbogățire prin orice mijloace, și a vremurilor sau timpurilor neprielnice și pârdalnice căreia îi aparține. De asemenea, în romanul *Ion*, timpul și spațiul formează un cronotop interesant pentru a înțelege unitatea artistică a operei literare în raporturile sale cu îngrozitoarea ori crunta realitate, inclusiv modul cum se produce dispunerea în spațiu și timp a conținutului.⁶

Într-o altă perspectivă, satul este ilustrat în relațiile cu groaznicul pentru românii ardeleni a regimului administrativ, politic și polițienesc al Imperiului Austro-Ungar, oprimant, dar aflat într-o fază

Noaptea Muzeelor la Sate, Araci, 2023

descendentă sau de declin. Realitățile social-concrete ale raporturilor dintre instituții și oameni sunt prezentate obiectiv de Rebreanu, prin fapte, prin situațiile în care eroii romanului se găsesc în conflict cu autoritățile. Cei mai dezavantajați sunt intelectualii satului, deoarece slujbașii și autoritățile locale înăbușă cu orice prilej „conștiința asupririi naționale” care se manifestă cu predilecție la această clasă socială. Astfel, avocatul Victor Grofșoru luptă din greu pentru „emanciparea socială și națională pe căi legale”; mititelul și cu cioc blond profesor Spătaru este un naționalist care cântă *Deșteaptă-te, române!*, și chiar șovinist, pe când Titu Herdelea, cu veleități de poet, este un entuziast și un exaltat. Liviu Rebreanu își lasă personajele să acționeze liber, să-și dezvăluie firea, să izbucnească în tensiuni dramatice, să-și manifeste modul de a gândi și de a se exprima. Finalul romanului surprinde satul adunat la sărbătoarea sfințirii noii biserici, descrie drumul care iese din satul Pripas, viața urmându-și cursul firesc: „*Pripasul de-abia își mai arăta câteva case. Doar șoseaua cotește, apoi se îndoaie, apoi se întinde iar dreaptă ca o panglică cenușie în amurgul răcoros. (...) Satul a rămas înapoi același, parcă nimic nu s-ar fi schimbat. Câțiva oameni s-au stins, alții le-au luat locul.*

(...) Drumul trece prin Jidovița, pe podul de lemn, acoperit, de peste Someș, și pe urmă se pierde în șoseaua cea mare și fără început ...”.

***Baltagul* (1930) de Mihail Sadoveanu (1880-1961)**

Baltagul este un roman social dar și ruralo-țărănesc scris de Mihail Sadoveanu și apărut în 1930, care prezintă călătoria inițiatico-polițistă a protagonistei Vitoria Lipan pe urmele soțului ei, oierul Nchifor Lipan, pentru a afla ce s-a întâmplat cu acesta și pentru a-i pedepsi exemplar, după o lege nescrisă, pe cei doi camarazi ce l-au ucis și jefuit cu sânge rece. Sursa principală de inspirație a romancierului moldav a fost celebra baladă populară fatalistă *Miorița* din care a preluat cvasi-creator simbolul, structura epică, conflictul între cei trei ciobani și perseverența femeii⁷ care pornește în căutarea ciobanului asasinat. *Baltagul* este considerat o „monografie a satului tradițional românesc” deoarece prezintă aspecte ale firii omului de la sat, tradițiile și obiceiurile românești: la botez, nuntă și înmormântare, datele din roman fiind un fericit prilej pentru autorul pașcanian de a zugrăvi atmosfera epocii și tradițiile populare românești. Ca și în alte scrieri, Sadoveanu,

care a făcut compromisuri îngrozitoare cu odiosul regim comunist în perioada lui cea mai sinistră, cea a dictatorului Gheorghe Gheorghiu-Dej, prezintă o lume rurală tradiționalistă, care viețuiește după reguli străvechi și respinge inovațiile modernității.⁸ Personajele din *Baltagul* trăiesc de secole după un ritual propriu, urmând ciclul naturii și ghidându-se după legi nescrise, iar tradiția capătă aici putere de lege și sunt păzite cu strășnicie pentru că oamenii nu au încredere în „instituțiile moderne precum tribunalul, prefectura sau primăria”⁹. De asemenea, viața rurală este dominată de „automatismе statornicite prin obiceiuri milenare”, fiind lipsită de neprevăzut.¹⁰ Trăind în pustietăți rar călcate de alți oameni, muntenii și-au format un caracter puternic și autonom, respectând un set de norme morale străvechi, autorul moldovean caracterizându-i la începutul capitolului X astfel: „*Locuitorii aceștia de sub brad sunt niște făpturi de mirare. Iuți și nestatornici ca apele, ca vremea; răbdători în suferinți ca și-n ierni cumplite, fără griji în bucurii ca și-n arșițele lor de cuptor, plăcându-le dragostea și beția și datinile lor de la începutul lumii, ferindu-se de alte neamuri și de oamenii de la câmpie și venind în bârlogul lor ca fiara de codru – mai cu samă stau ei în fața soarelui c-o inimă ca din el ruptă: cel mai adesea se desmiardă și lucește – de cântec, de prietinie*”¹¹. În fine, „țeranii” lui Sadoveanu sunt ospitalieri și blajini, dar neînfricoșați și puternici, iar principala trăsătură sufletească prețuită în aceste locuri este bărbăția, capacitatea de a lua hotărâri ferme și de a le pune în aplicare fără șovăieli, trăsătură care este întâlnită atât la bărbați, cât și la femei.¹²

***Vârtejul* (1937) de Romulus Cioflec (1882-1955)**

Romanul *Vârtejul* apărut în 1937 și distins cu Premiul „Ion Heliade Rădulescu” al Academiei Române, la propunerea lui Mihail Sadoveanu, fiind imediat semnalat de către majoritatea revistelor și ziarelor românești interbelice, se înscrie în linia realist-obiectivă trasată în perioada respectivă de nume consacrate ale literaturii române, Ioan Slavici, Liviu Rebreanu, G. Călinescu și alții. Protagonist este Mitrea Căuș, la început un flăcăiaș din satul transilvan Tîrna, o așezare rurală de pe malul Oltului, pe la începutul secolului XX, care la vârsta de numai 15 ani se socotea

deja stăpân peste jumătate din pământul părinților, „stăpân și cu drept de a-și primi jumătatea chiar la însurătoare”¹³, autorul urmărind destinul dramatico-tragic al lui Mitrea. Fiind tipărit după capodopera lui Rebreanu și cel mai bun roman despre țăranime și lumea rurală de la noi, *Ion*, și după *Baltagul* lui Sadoveanu, cartea lui Cioflec este întrucâtva influențată de cele două creații narative, deoarece pleacă de la dorința irepresibilă de îmbogățire a protagonistului Mitrea Căuș (aluzii și la nuvela *Moara cu noroc* a lui Slavici), de la focalizarea pe universul rural și de la o anumită viziune baladesco-sadoveniană asupra lumii țărești. Totuși, asemănările dintre Cioflec și Rebreanu plus Sadoveanu se opresc aici, pentru că stilurile și scriitura diferă, iar substratul epic cu atât mai mult, astfel, în *Vârtejul* avem în plus un fel de roman de aventuri, dacă se poate spune așa, aventurile, captivante, de altfel, având loc pe un fundal rural, neaș – un spațiu inedit dar totodată firesc, în care personajele sunt precum peștele în apă, vorba lui Vargha Llosa. Povestea lui Mitrea este de tip *yo-yo*, adică plină de urcușuri și coborâșuri karmice, cu accente de *thriller*, pentru că el alege să se îmbogățească pe căi cupido-venale, ca să nu spunem ilicite, furt de cai, și o dată descoperit, își atrage oprobriul public, fiind arestat și condamnat la închisoare, chiar dacă, luat în parte, fiecare țăran al acelor vremuri de bejenie, se îndepărtează pe alocuri de moralitate, de legalitate și deontologie. De altfel, Mitrea Căuș consideră că legea trebuie ocolită dacă ești meșter, „câtă vreme adică se poate”, iar „dacă te întâlnești cu ea, mergi cu ea ca tovarăș”¹⁴. Totuși, Mitrea are momente de remușcare cvasi-dostoievskiană, luptând în Primul Război Mondial în armata austro-ungară (ca Apostol Bologa din *Pădurea spânzuraților* de Rebreanu), fiind trimis pe frontul italian, dar când se întoarce acasă, constată stupefiat că a rămas mai sărac decât a fost la început, petecul de pământ rămas de la tatăl său intrând în posesia bisericii, iar răzbunarea sa îl aruncă în ipostaza de fugar nevoit să-și viziteze familia pe ascuns, dar în cele din urmă este împușcat de jandarmi. Rezultă că „vârtejul” în care este prins nu-l lasă să scape, chiar dacă întrevede calea către lumina, liniștea și pacea eternă mult râvnite: „*Cu carabina alături, sta lungit, uitându-se cum frunze mulțime, și de plop și de mesteacăn, tremură și joacă pe tărle. Începeau să-l învâluiască și gânduri mândre și gânduri de acasă, ca*

și gânduri pentru căile cele nouă... De drumul lung, începând dela o vreme să se moleșească, gândurile îi veneau din ce în ce mai mândre – și îi și veneau și fiindcă, pentru ultima dată, mai vedea sfântul soare și lumina lui în partea aceasta. Închizându-le deci toate sub pleoape – și cu ochii și cu închipuirea, adică și cerul și gândurile sub pleoape – Mitrea își luă astfel pentru totdeauna rămas bun de la ele adormind”¹⁵.

Moromeții I și II (1955, 1967) de Marin Preda (1922-1980)

Moromeții este un roman social și rural scris de Marin Preda și apărut în două volume la Editura de Stat pentru Literatură și Artă, în 1955 și în 1967, consacându-l pe autor printre numele literaturii postbelice și considerat ca fiind *magnum opus*-ul¹⁶ scriitorului teleormănean. Un roman de tip frescă socială, opera ilustrează viața rurală în perioada interbelică și postbelică. Pe parcursul a o mie de pagini și aproximativ douăzeci de ani, autorul ilustrează demantelarea lentă a nucleului social rural, familia patriarhală, și nimicirea spiritului țărănesc. Statutul social al protagonistului cărții, memorabilul Ilie Moromete este conturat în jurul imaginii țăranului român din Vechiul Regat sau din Muntenia, acesta fiind un om liber și în același timp unul dintr-o clasă cvasi-mijlocie cu o avere modestă, care poate să asigure un trai decent lui și familiei sale. Totodată, el este văzut ca o „autoritate locală”, un punct de reper în societatea rurală, dovadă fiind întâlnirile din poiana lui Iocan, un fel de agoră satească, la care este așteptat în fiecare duminică pentru a citi ziarul și pentru a dezbate subiecte politice. „Funcția” de consilier comunal îi conferă inițial imaginea de „tată autoritar” în familia sa, însă această imagine se risipește pe parcursul primului volum, dat fiind conflictul pe care îl dezvoltă cu fiii săi cei mari. De la Caragiale încoace, nici un alt autor român nu a obținut „efecte artistice mai savuroase” din vorbirea personajelor, cum a făcut-o Preda, simțul limbii vorbite, pe care puțini prozatori l-au stăpânit așa de bine de la autorul *Scrisorii pierdute* încoace – singurul său înaintaș pe linia spiritului muntenesc al limbii române. Dacă Ion Creangă și Mihail Sadoveanu împliniseră artistic varianta moldavă a mentalității rurale, Marin Preda apare pentru versiunea valaho-munteană drept novator prin „plăcerea disimu-

lării” și a teatrului în teatru, prin viziunea ironico-sardonică și prin atmosfera colocvială a scriiturii. Niculae, protagonistul celui de-al doilea volum al *Moromeților*, însoțindu-l mai târziu pe tatăl său într-o călătorie asemănătoare, rămâne dezamăgit, întâmplările îi păreau banal-triviale, oamenii, lipsiți de încântare, de desfătare. Moromete avea însă bizarul har de a vedea lucruri pe care alții nu le vedeau, avea facultatea de a inventa semnificațiuni și simboluri acolo unde ele păreau să lipsească ori să rămână obnubilate celorlalți.

Niște țărani (1974) de Dinu Săraru (n. 1932)

Apărut în 1974, *Niște țărani* este o carte a mentalului colectiv într-un moment de „cotitură istorică”, justificând reținerea de principiu a prozatorului Dinu Săraru în a da un contur mai puternic personajelor lui, așa cum Duiliu Zamfirescu își intitulase un roman *Tănase Scatiu*, Liviu Rebreanu îl crease pe Ion sau Marin Preda îl zămislise pe inegalabilul său Ilie Moromete. Apartinând literaturii de inspirație rurală (unul dintre cele mai bogate și mai importante curente tematice ale literaturii române), romanul *Niște țărani* reprezenta o nouă ipostază a uneia dintre „cele mai mari, mai vechi și mai durabile tragedii ale locului”: tragedia țăranului român. Atu-ul autorului derivă, așa cum au spus unii critici, din faptul că Dinu Săraru s-a inspirat din viața unor sate ale Olteniei în care a crescut, observând în mod direct cum s-a înfăptuit oripilanta cooperativizare a agriculturii în România comunistă. În întregul lui, subiectul romanului sărarian se plasează în perioada tatonantă care a premers dramatic actului politic propriu-zis. Evaluările romanului au fost de la bun început diferite, chiar antagonice, astfel lăudat de un Marian Popa, dar stigmatizat de Virgil Ierunca în celebrele emisiuni de la Radio *Europa Liberă*, în „Antologia rușinii” din revista „Ethos”, Dinu Săraru, în plus considerat „un epigon al lui Marin Preda”, va fi fost așezat de politologul Vladimir Tismăneanu între „jdanoviști” pe „lista neagră a protocoaniștilor de manifestare violentă”¹⁷, unde poate deruta confuzia termenilor, atât timp cât viziunea scriitorului în acest roman este una anti-jdanovistă. Criticul Anca Sirghie susține că există în romanul *Niște țărani* un „histrionism ca formă superioară de protejare” la invazia și înșurubarea co-

lectivizării agriculturii românești, simțit de sătenii aceluia cătun așezat la „mama dracului” ca act politic dizolvant ce afecta nu numai tot ce izbutiseră ei să agonisească, ci însăși speranța lor de viață. Oricum, *Niște țărani* încheie, în fond, literatura despre satul tradițional românesc, conchide Mircea Iorgulescu.

Concluzii

Dacă la început, în romanele lui Duiliu Zamfirescu, viața la țară era văzută ca un trai cinstit și fericit potrivit unor norme de conviețuire tradiționaliste, crezându-se în moralitatea superioară a traiului la țară în comparație cu viața la oraș plină de numeroase ispite care alterează și-i înstrăinează pe oameni, iar în *Baltagul* erau prezente aspecte pozitive ale firii omului de la sat, „țeranii” lui Sadoveanu fiind ospitalieri și blajini, dar neînfricoșați și puternici, ulterior lucrurile s-au schimbat dramatic. Astfel, la Rebreanu, s-a ilustrat conflictul generat de lupta aprigă pentru pământ, într-o lume în care statutul social al omului era stabilit în funcție de averea pe care-o poseda, în timp ce la Marin Preda, pe parcursul a o mie de pagini și aproximativ douăzeci de ani, sunt prezentate și analizate demantelarea lentă a nucleului social rural, familia patriarhală, și nimicirea spiritului țăranesc. În prezent, chiar dacă satul tradițional românesc nu mai există în tiparele pe care le știam, tema ori drama țăranului, atât cât mai există acesta, este de altă natură după Revoluția din 1989, mai ales, și poate trezi interes în rândul scriitorilor români.

¹ D. Murărașu, *Istoria literaturii române*, ediția a III-a, București, Editura Cartea Românească, 1942, p. 283.

² Stănuța Crețu, „Duiliu Zamfirescu”, în vol. Academia RSR, *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, București, Editura Academiei RSR, 1979, p. 930.

³ Duiliu Zamfirescu, *Viața la țară*, Galați, Editura Porto-Franco, 1992, p. 12.

⁴ Duiliu Zamfirescu, *op. cit.*, p. 103.

⁵ Ioan Adam, Introducere în opera lui Duiliu Zamfirescu, București, Editura Minerva, 1979, pp. 59–77.

⁶ Mihai Petre, *Liviu Rebreanu, Ion, un roman în cinci lecturi*, Cluj, Editura Școala Ardeleană, 2022, p. 29.

⁷ Eugen Lovinescu, *Istoria literaturii române contemporane (1900–1937)*, București, Editura Librăriei Soccec & Co., 1937, pp. 196–197 și G. Călinescu, „M. Sadoveanu”, în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Fundației Regale pentru Literatură și Artă, 1941, pp. 559–560.

⁸ Ion Rotaru, *Comentarii și analize literare*, București-Chișinău, Editura Litera Internațional, 2001, p. 318.

⁹ Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, București, Editura Minerva, 1972, p. 204.

¹⁰ G. Călinescu, *op. cit.*, pp. 559–560.

¹¹ Mihail Sadoveanu, *Baltagul*, București, Editura Ion Creangă, 1987, p. 86.

¹² Mihai Vînturache, „Baltagul”, în vol. *Analize literare pentru bacalaureat și admiterea la facultate*, București, Editura didactică și pedagogică, 1973, p. 196 și Ov. S. Crohmălniceanu, *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I, București, Minerva, 1972, p. 209.

¹³ Romulus Cioflec, *Vârtejul*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979, p. 29.

¹⁴ Romulus Cioflec, *op. cit.*, p. 78.

¹⁵ *Ibidem*, pp. 220–221.

¹⁶ Cf. „Moromeții 60. Jubileul unei capodopere, la Londra”, în *icr.ro/seghedin*, 10 June 2015 – 9 July 2015.

¹⁷ Cf. *Raport Final*, volum coordonat de Comisia Prezidențială pentru Analiza Dictaturii Comuniste în România, 2007, pag. 773.

PE DRUMURILE ȚĂRII

Carmen Gheorghe

ARACI – SATUL CU MUZEU

Pe drumul șerpuit dinspre Brașov către Vâlcele, prin întuneric de păduri bătrâne se deschide, între dealurile mărginite de Olt și de cele două pârauri-Araci și Groapa Secuilor, satul Araci.

Șoseaua principală face o curbă între Biserica reformată și Capela ortodoxă, ține dreapta și trece iute pe lângă centrul modest cu trecerea de pietoni din intersecție. La o margine, conacul și cimitirul se zăresc în fugă, adormite, iar pe stânga, urcând panta domoală, casa memorială „Romulus Cioflec” este semnalizată prin panoul cu indicativul european”-

Muzeu”. Așezat pe cealaltă parte, singuratic, semnul poate fi remarcat doar de călătorul avizat care știe deja că acest sălaș cultural a fost redat actualului, așa modest cum apare el din viteza mașinii.

Un peisaj obișnuit. Case printre dealuri. Arbori bătrâni. Câteva păsări. Berze.

Cu ferestrele oblonite ale camerei de oaspeți de la șosea, cu acest aer indestructibil, casa lui Romulus Cioflec veghează în marginea de nord, între celelalte modeste construcții rurale ca un reper cultural reușit-descendenții au înțeles să colaboreze cu autoritățile

pentru păstrarea și expunerea spațiului matriceal în care este sugerată activitatea copilului venit de la școală, a mamei robotind prin curtea largă, a tatălui pornind către biserică cu cartea de rugăciuni ferită de ploaie. Profesor, publicist și scriitor, R.Cioflec și-a întors contribuția către locul nașterii sale, într-o manieră culturală incredibilă pentru arealul sătesc situat între Brașov și Covasna, între originile săsești, românești, maghiare.

De vis-a-vis, un salcâm tânăr privește verde, veghind locul cu mâinile în șolduri.

O consultare a surselor actuale situează satul Araci între categoriile cătun și comună, iar ca reședință de comună administrează viața celor 2777 de locuitori dintre care vreo 3-4 fixează mașinile care trec lent, în sus, în jos, din pragul magazinului central. Și atestarea de la 1332 îl așază pe hartă cu un statut sătesc cu o oarecare tradiție istorică prin descoperirile de ceramică din epoca bronzului. Ariușd, Hetea, Bod, Hăghig înconjoară Araciul. Sunt așezări sărace, bogate, modeste, normale, speciale- alcătuire de areal caracterizat prin contraste, loc în care românii, maghiarii, romii respiră aerul vremilor, aerul veacurilor, aerul rarefiat al izolării. Înscris pe harta Iosefină a Transilvaniei încă din 1769-1773, Araci/Arpătac/Arndref/Arapatak nu distonează cu realitatea actuală polarizată, este reflecția perfectă a celor care nu se pot spune, a trecerii și, rar, a neuitării.

Cândva, într-o oprire mai atentă, trecătorul va căuta școala gimnazială și casele familiilor de preoți din care se trage scriitorul, va intra în Camera dinainte cu tavanul de bârne și va medita liniștit la viața creatoare a celor care, răsăriți modest, dar trainic, au contribuit, au muncit, au creat.

O casă memorială salvată – o șansă la îndemână, un popas ca o gură de apă rece dintr-o fântână infinită. Speranța că, în jurul muzeului, viața va deveni mai bună.

Noaptea Muzeelor la Sate, Araci, 2023

Carmen Mușat-Coman

CIOFLEC ȘI ISTRATI – PRIETENII VISĂTORILOR ȘI ÎNVINȘILOR

Cel ce ajunge în Grădina Publică a Brăilei va fi mirat de liniștea care domnește printre aleile înguste, vegheate de flori. O liniște de dincolo de timp, ca și cum ar fi intrat într-o grădină secretă. Doar copiii sparg această curgere înceată a timpului, sub privirea îngăduitoare a lui Panait Istrati, cocoțat de vreo autoritate publică mai sus decât și-ar fi dorit scriitorul și reprezentat supradimensionat. Copiii pe care el îi numea „începutul și sfârșitul lumii”. Mai departe, trecătorul va da nas în nas cu *Casa memorială* dedicată scriitorului brăilean, păstrătoarea memoriei „prietenului visătorilor și învinșilor”. Pe trepte, un câine roșcat păzește intrarea, moțâind sub soarele toamnei și poate că s-o fi aflat acolo și când un tânăr librar francez a venit special în România ca să vadă locurile unde a trăit scriitorul lui preferat, Panait Istrati. Librăria lui era plină cu cărțile scriitorului. Dar aceasta este o poveste postrevoluționară.

Trecătorul de azi nu știe că 100 de ani în urmă, mai exact în 1929, și Panait Istrati venea special din Franța în România, de data asta în colțul opus țării, la Timișoara, pentru a se întâlni cu singurul scriitor care avusese curajul și conștiința de a protesta față de masacrul minerilor de la Lupeni: Romulus Cioflec, pe care-l cunoscuse în același an la Paris și de care avea să fie legat prietenește toată viața. Romulus Cioflec, profesor la Timișoara în acea vreme, membru al *Partidului Național Țărănesc*, obținuse acordul, de la ministrul de interne, de a investiga pe cont propriu evenimentele în urma cărora 20 de mineri fuseseră uciși și 200 răniți. Istoria nu consemnează decât faptul că revolta a fost unul dintre cele mai sângeroase evenimente din lumea subterană a celor ce voiau condiții decente de muncă. Istoria învățată de trecătorul ce intră în *Grădina Publică* a Brăilei nu-i spune că „dintr-un simțământ de datorie cetățenească” Istrati și Cioflec au încercat să afle adevărul faptelor guvernului partidului țărănesc. Că mai apoi Romulus Cioflec și-a dat demisia din partidul care-și omora cetățenii.

Trecătorul de azi pe aleile *Grădinii Botanice* va fi mirat, în liniștea atemporală, să afle de acțiunea

de protest – demisia. Se va mira pentru că în timpul în care trăiește el în afara grădinii, demisia este un gest necunoscut. În lumea în care trăiește el nici un profesor nu demisionează pentru că a vândut droguri elevilor săi, nici un medic nu demisionează pentru că o femeie a născut pe trotuarul din fața spitalului, nici un director de azil nu demisionează pentru că bătrânii, pe care ar trebui să-i îngrijească, sunt jefuiți de ultima lor fărâma de demnitate, nici un polițist nu demisionează pentru că a omorât, pe trecerea de pietoni, un copil... Se va și întreba, poate, la ce bun un astfel de act, demisia... Răspunsul l-ar găsi tot în urmă cu 100 de ani, într-un articol semnat Em. Socor, un nume necunoscut dar care scrisese un mare adevăr: *demisionezi ca să-ți salvezi conștiința*. Romulus Cioflec demisionase ca să-și salveze conștiința. Panait Istrati publicase opt articole despre vinovăția guvernului ca să-și salveze conștiința.

Dar ca să-ți salvezi conștiința trebuie să o ai. Iar aceasta se formează în copilul acela despre care Istrati, în *Cum am devenit scriitor*, spunea că e un revoluționar. „Orice copil e un revoluționar. Prin el, legile firii calcă în picioare tot ce omul matur a ridicat împotriva lor: morală, prejudecăți, calcule, interese meschine. Copilul e începutul și sfârșitul lumii. El, singur, înțelege viața, fiindcă se conformează ei. Ieșit din copilărie, omul devine cel mai dezgustător dintre animale: animalul calculat! (...) Habar n-a-re bruta-stăpână a inocenței că cel mai dulce dintre anotimpurile vieții e copilăria și că numai în vremea

Casa
Memorială
„Panait
Istrati”,
Brăila

copilăriei se pot pune temeliile bunătății, fundațiune menită să suporte ani lungi de luptă, o întreagă uzină de frământări și de chinuri, care dau omenirea de răpă, dacă baza nu e făcută din bunătate”.

Copilul e începutul și sfârșitul lumii. Ce facem cu mijlocul lumii?

Surse:

Greva de la Lupeni – Panait Istrati și Romulus Cioflec, Luminița Cornea, www.romuluscioflec.ro

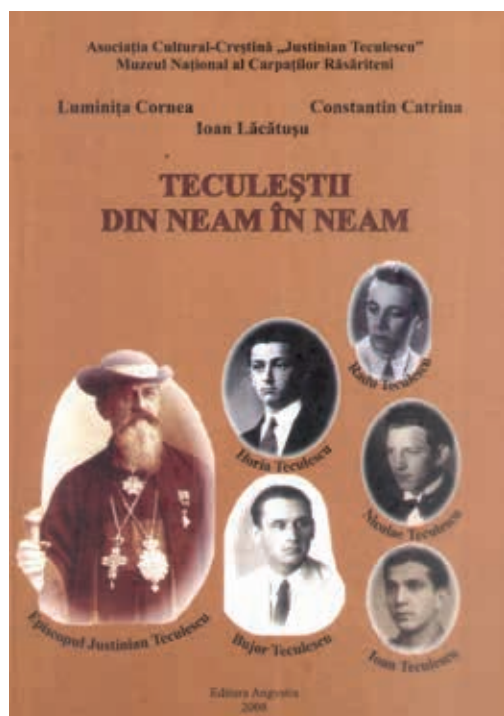
Panait Istrati, *Cum am devenit scriitor*, traducere Alexandru Talex, Editura Minerva, 1985, p. 112.

Mircea Popa

O AMINTIRE BINEVENITĂ: TECULEȘTII DIN NEAM ÎN NEAM

Un necesar și util studiu de recuperare istorico-culturală întreprinde un grup de cercetători entuziaști din zona Covasna – Sfântu Gheorghe, grup compus din Luminița Cornea, Constantin Catrina și Ion Lăcătușu, care realizează lucrarea monografică *Teculeștii din neam în neam* (Editura Augvstia, 2008), editată de Asociația Cultural-Creștină „Justinian Teculescu” și Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni. Cartea se prezintă ca o monografie dedicată unei familii cu vechi și durabile tradiții cultural-religioase, scoțându-se în evidență șase reprezentanți de seamă ai acesteia, ilustrând aproape un secol de

eforturi și năzuințe comune în folosul neamului. Cel care deschide dinastia Teculeștilor intelectuali nu e altul decât protopopul Ioan Teculescu (1856-1932), cel care întemeiază la Alba Iulia, în 1909, cea dintâi foaie locală, pe care o botează „*Thalia română*”, cu ocazia adunării generale a *Societății Române pentru Teatru Român*, condusă de Iosif Vulcan. Om cultivat, dinamic și extrem de activ, el a ajuns mai târziu la rang de episcop al Armatei și titular al eparhiei Cetatea Albă-Ismail. Destinul său este urmărit cu atenție de la afirmarea sa pe plan școlar și bisericesc până la încercările poetice sau jurnalistice. Etapa maximei

Coperta volumului *Teculeștii din neam în neam*

efervescenței creatoare e dată de păstoria de la Râșnov, apoi de protopopiatul de la Alba Iulia, unde se afirmă ca un generos mecena și un ferment activ în domeniul cauzei naționale. Va ajunge să joace un rol important în anii premergători Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918. Remarcabilele sale calități pe tărâm ecleziastic, cultural și politic vor fi recunoscute prin înaintarea sa la rangul de episcop al Armatei și al eparhiei Cetatea Albă-Ismail, în care calitate s-a afirmat prin numeroase și apreciate inițiative.

Cei doi fii ai săi, Horia și Bujor, ajung la rândul lor să se afirme drept remarcabili intelectuali și promotori culturali, cel dintâi în calitate de director al liceului din Sighișoara, cel de al doilea în calitate de avocat și profesor la Academia Comercială din Cluj. Amândoi s-au afirmat și pe tărâm literar, cel dintâi prin studii, articole și evocări literare, cel de al doilea ca autor al unor pagini inedite intitulate *amintiri din închisoare*.

Alți doi Teculești cu vizibilitate socială în epocă sunt fiii fratelui Episcopului Justinian, Nicolae și Ioan, primul ca medic balneolog în Covasna, celălalt ca sublocotenent, mort pe front în 1941. Un alt Teculescu despre care se vorbește în carte este Radu Teculescu, fiul lui Horea, care pășește pe urmele tatălui, afirmându-se ca poet și publicist literar, autor al volumului de versuri *Sixto escobar* (1945), ziarist, mai apoi, la publicația „*Drum nou*” de la Brașov. În urma lui au rămas patru volume de versuri în manuscris publicate

Familia Cioflec, Timisoara 1922. Însemnarea dnei Gabriela Corodeanu n. Cioflec – trimisă pe mail, 7 iunie 2023: Cati, cumnata lui Silvestru, Costică și soția, Lenuța, Silvestru, Victor, Antonia, Romulus, Mărioara, soția lui Costică, cu Marius, Maria și Constanin, părinții tatei, Maria Rafiroiu, Leana, Alexe, Remus Rafiroiu, Octavian Cioflec.

aici pentru întâia oară de Luminița Cornea. Nici unchiul său, Nicolae Teculescu nu se lasă mai prejos, traducând *Cântarea Cântărilor* într-o versiune proprie și dramatizând *Luceafărul* lui Eminescu sub forma unei piese în trei acte și șase tablouri, intitulată *Hiperion*. Pagini inedite din aceste scrieri sunt publicate în cartea de față, mărind, astfel, valoarea ei documentară.

Cartea despre Teculești, semnată de cei trei cercetători din zonă, este în fond o remarcabilă contribuție de istorie locală și, în același timp, o carte de gândire și simțire românească, ilustrativă pentru modul de dăruire cu care o familie de intelectuali români ardeleni a știut să se manifeste în câmpul culturii noastre naționale. Mulți dintre ei au fost și animatori ai Astrei și membri ai unor societăți cu caracter cultural, economic și bisericesc, descoperindu-și multiple vocații de activiști pe teren public. Merită subliniat, în special, rolul jucat de protopopul Ioan Teculescu ca președinte al Despărțământului Alba Iulia al Astrei, iar mai apoi ca președinte al Consiliului Național Alba, constituit în vederea organizării Marii Adunări Naționale de la 1 Decembrie 1918. Este cel care a adresat cunoscutul BUN VENIT participanților la acest eveniment prin intermediul ziarului „*Alba Iulia*”, fondat tocmai în acest scop. Activitatea sa alba-iuliană e întregită de autori prin publicarea unui interesant mănunchi de documente inedite. Monografie familială, culturală și documentară, lucrarea de față se recomandă prin multiplele ei calități științifice, documentare și interpretative.

VIRGIL CIOFLEC, UN PRIETEN APROPIAT AL POETULUI PANAIT CERNA (1881-1913) - II

Continuăm și în numărul de față să prezentăm conținutul unor scrisori adresate de poetul Panait Cerna prietenului său Virgil Cioflec, documente cercetate de noi în fondul existent la Biblioteca Academiei Române. Este vorba de nouă piese (cărți poștale și scrisori) care acoperă perioada septembrie 1907-august 1912, expediate de Cerna din țară (2), Viena (1), München (5), Berlin (1). Îndrumat și sprijinit de profesorii săi de la Universitatea din București (Titu Maiorescu, Simion Mehedinți, Mihail Dragomirescu), Cerna va pleca să studieze în Germania, pregătit și destinat, în viziunea mentorilor săi, unei frumoase cariere universitare.

În noiembrie 1907, Cerna scrie mamei sale din Predeal: „Sunt în drum spre țări străine”. Din München notează: „Spre a-mi completa studiile făcute la Facultatea de filozofie din București, unde am luat licența magna cum laude, am venit în Germania, ajutat de câțiva iubitori de literatură, care mi-au procurat mijloacele de ședere aici, timp de o jumătate de an”.

Pe 29. XI. 1907 îi scrie din Viena prietenului Virgil Cioflec, scuzându-se pentru întorsătura neașteptată a evenimentelor din viața sa și, mai ales pentru plecarea „în așa mare grabă”. După cum se observă, poetul e încrezător în destinul său:

Dragul meu,

Te rog mult-mult, să mă ierți că n-am putut trece pe la tine să-mi iau rămas bun. Lucrurile s-au petrecut pe neașteptate și în așa mare grabă, că nu mi-am putut îndeplini nici cele mai elementare datorii de prietenie.

Am plecat numai pe zece luni. După aceea – Dumnezeu e mare – și Cerna nu disperează niciodată. Pentru orice explicație a pasului făcut, te rog să-ți reamintești zicătoarea: „Cea mai veche datorie trebuie plătită cea dintâi”. Fii băiat drăguț – și să nu te superi pe prietenul tău, care te îmbrățișează cu mult drag,

Cerna

*D-lui Virgil Cioflec, București, str. Fetei

Panait Cerna vizitează orașul München și e hotărât să se stabilească aici, captivat de muzeele orașului, de

Operă și de perspectiva traiului cotidian. Pe 9 decembrie 1907 relatează prietenului Virgil Cioflec impresiile:

Mult iubitul meu,

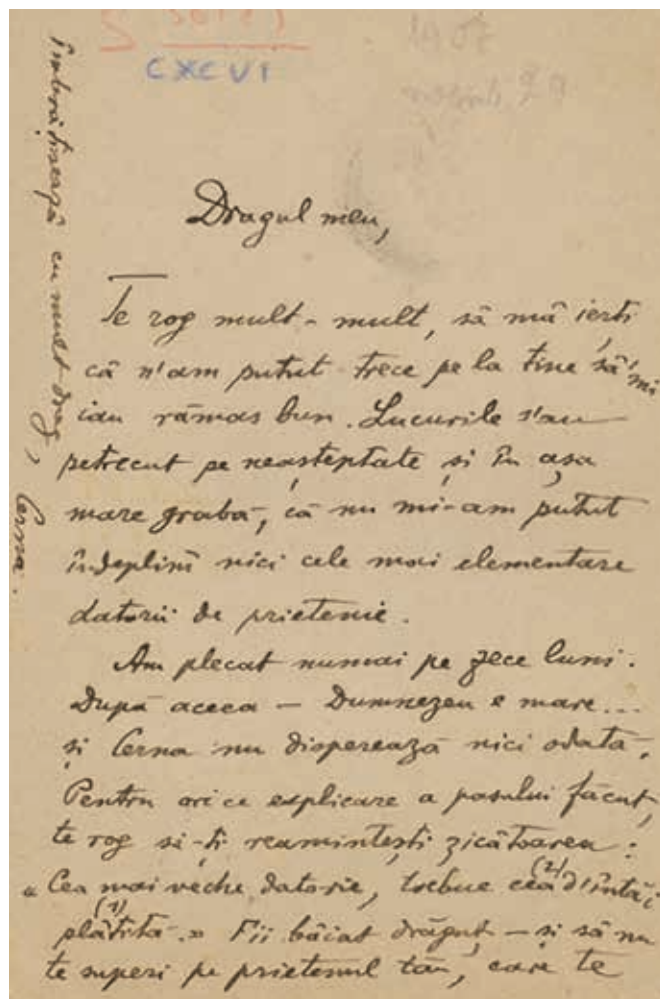
Am poposit la München. Nici nu-mi închipuiam că pot exista muzee și Operă în așa (?grad) de desăvârșire ! Aici poți duce o viață ideală, numai ceva mărci și mult suflet să ai.

Cu frăție, Cerna

Primind vești de la prietenii rămași în țară, Cerna trimite o nouă corespondență pe 16 decembrie, comentând într-o notă de umor atmosfera plină de glume și farse de la o întâlnire a grupului de petrecăreți. Este amintit Iancu Garabet, coleg cu Cerna în perioada facultății, o cunoștință apropiată și lui Virgil Cioflec.

*D-lui Virgil Cioflec, București, str. Fetei (Rumânen)

Așa că ar fi bine să te pierzi, cu cine ți-e drag, pe drumul acesta de pădure?

Manuscris – Panait Cerna

Abia aștept să se împlânzească vremea, ca s-o pornesc pe valea Rinului ! Așa-i că sunt mândre locuri de văzut pe acolo ?

Mi-au produs o mare bucurie dovezile voastre de aducere-aminte, în mijlocul chefului. Numai, m-am trudit să descifrez ce era deasupra numelui tău - și n-am izbutit.

Cine erau domnișoarele? Ori le-ai inventat voi așa, să-mi faceți inimă rea, că n-am fost și eu p'acolo!

I-am scris lui Garabet să-ți spună o vorbuliță – la ureche.

Cerna

În septembrie, când nici nu se întrevedea posibilitatea plecării în străinătate, Cerna îi trimitea lui Virgil Cioflec, în semn de prețuire pentru prietenul mai vârstnic, un *Sonet* semnat P. Cerna, cu menționarea datei (20 IX 1907) și a precizării ferme: „*nepublicabil*”; „*o mică traducere din Shelley. O gingășie rimată*”.

Subliniem faptul că foarte puțini prieteni s-au bucurat de asemenea atenții din partea poetului. Totodată, notăm că apelativul *Petrică* (vezi articolul din numărul trecut) era cunoscut doar de intimi, cei pe care Cerna îi prețuia și îi admira fără rezerve.

Tot destinată „*colecției Virgil Cioflec*” este și poezia *Noapte bună* (după Shelley), pe care poetul o trimite acestuia într-o scrisoare din 4 ianuarie 1908, deși ea este scrisă anterior. Prima coală conține două sextine, iar coala a doua strofa de șapte versuri, cu precizările poetului privind variantele unor versuri („*versul al doilea ar mai putea suna și așa...*”) și cu o concluzie deloc încurajatoare: „*alte mici îndreptări vor avea loc în viața ce-o să vie*”.

Există și o însemnare finală, poetul solicitând prietenului Cioflec să-i trimită revista pe care acesta o conduce și în care i se publicase poezia *Închinare* (nr. 15/22 IV 1907): „*Vei fi bun să-mi trimiți și mie Revista?*”.

Face trimitere la *Viața Literară și Artistică*, publicație ce a apărut la 7 ianuarie 1907, sub conducerea unui comitet, și în care Virgil Cioflec onorează și o rubrică de comentator de artă. Ampla scrisoare din 4 ianuarie 1908, expediată de poet din München, pe care am prezentat-o în numărul trecut al revistei, cuprindea și un P.S. (semnat C.), ilustrativ pentru înțelegerea stării sufletești a tânărului român aflat într-un mediu academic străin, a greutăților întâmpinate la tot pasul, a relațiilor de colaborare cu publicațiile literare din țară, neputința onorării

Convorbirilor Literare cu creații originale („*n-am putut isprăvi nimic original*”), legătura cu publicația lui Virgil Cioflec. Acest adaos, din varii motive, nu a fost publicat până în prezent. Facem aici îndreptarea cuvenită. Iată conținutul:

P.S. Deocamdată mă lupt cu germana și engleza. Așa de mult timp îmi ia gramatica, încât poezia suferă. N-am putut isprăvi nimic original, deși am mai multe începute. Așa e de adevărat ceea ce-ți scriu, încât, la cererea celor de la Conv. Literare, n-am putut răspunde decât cu trimiterea spre republicare a unui vechi sonet, apărut pe vremuri într-o revistă studentască și încadrat și de tine acum un an într-o primăvăratecă coloană a vieții literare.

Cei de la Conv. știu de Revista universitară – dar nu știu de reproducerea sonetului în articolul tău. Să ai grijă să nu se pomenească ceva de această reproducere în coloanele revistei tale, în cazul când veți vorbi de numărul din Ianuar al bătrânei reviste. Eu nu sunt pentru republicări, dar n-am avut ce face...

Am introdus mici modificări de formă pe ici, colo – ca să nu fie aidoma.

Aștept răspunsul tău, C.

Anul 1907, în viața și în destinul creator al celor doi prieteni, are o semnificație specială, care schimbă profund drumul urmat de aceștia până acum. Cerna și Virgil Cioflec se distanțează de revista *Semănătorul*. Poetul va publica puțin în *Convorbiri* (devenită *Convorbiri Critice*, condusă de Mihail Dragomirescu), apoi, în paralel cu studiile la universitățile germane, își va îndeplini angajamentele asumate față de protectorii săi prin colaborarea la *Convorbiri Literare*.

Virgil Cioflec se va îndrepta către *Viața Literară și Artistică*, publicație ce va intra în reflectorul celor de la *Semănătorul*, cu intenția expresă, reușită în bună parte, de desconsiderare a omului și literatului Virgil Cioflec. (*va urma*)

Note bibliografice:

*I.E. Torouțiu, *Studii și documente literare*, vol.IX, JUNIMEA, București, 1940, p.80

*Luminița Cornea, *Virgil Cioflec. Contribuții biobibliografice*, Editura Sud, Bolintin Vale, 2021

*Panait Cerna în *corespondență*, Ediție îngrijită de M. Marinache, Editura Studis, Iași, 2023

*Sextil Pușcariu, *Călare pe două veacuri. Amintiri din tinerețe (1895-1906)*, Editura pentru literatură, 1968

*Dimitrie Anghel, St.O.Iosif, *Caleidoscopul lui A. Mirea*, Editura Minerva, BPT, 1974

Ion Onuc Nemeș

CUM O FĂCUT DUMNEZEU CERUL

– Mă pruncule, n-ai nici un pic de stare, de gândești că ai tiper în cur. Ogoaie-te odată! Șadă-ți curu'! – îmi zice mama bătrână, Diecița, când o tot zoream să gate mai repede măgaru', să mă duc după lapte la stână.

Biata mamă bătrână, cât o mai necăjeam cu graba mea! Când își pune ceva în cap un prunc, să te ferești din calea lui!

– Da' ce-i acolo, miere criștai, de te sâlești atâta?! – mă întreba dumneai, sâcâită de insistențele mele.

De unde era să știe ce povești îmi spune mie păcuraru'! Că în lumea asta toate au un sfârșit, numai poveștile nu se gată niciodată.

Avea minte bună păcuraru'. De fiecare dată lua firul poveștii de unde l-o lăsat, fără să se încurce. Povestea lui începea seara, după ce gâta de muls. Începea cu uitatul la cer. Și cerul era așa de aproape de noi, de staur, de oi, că dacă întindeai mâna în sus te puteai prinde de marginea lui.

– ... Așe cum Ț-am zîs – continua el povestea –, când Dumnezo o făcut ceriu, o dus tăt ce i-o trăbuit d-aci di pă pământ. Vezi, acolo îi Caru Mare, pă el o încărcat lucrurile mai grele când le-o dus sus. Numă' că o pus greutate pre mare și s-o rupt ruda de la car, și unde s-o rupt acolo l-o lăsat. Vezi-l? Dincolo de el, mai în sus o țără, îi Caru Mic, pântru lucrurile mai ușoare. Mai încolo, îi Găinușa și pă lângă ea îs

puii, iar deasupra capului îs Fușteii, ca la scara cu care ne suim în podu' căsî ori în podu' șurii. Uită-te bine. Tăt omu' are steaua lui pă ceriu. Iar când pică steaua lui, moare și omu'. Uită-te! Uită-te! Chiar amu o murit un om, și-mi arăta cu mâna un fuior lung și luminos de stea tăind cerul. Cum Ț-am zîs, tâte-s și acolo sus în cer ca pă aci, pă pământ...

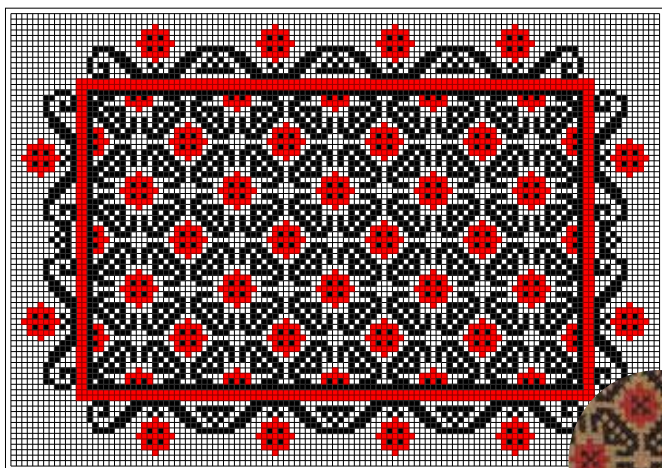
Ascultându-l, îmi venea să mă sui în cer și să mă încăruț printre stele cu Caru Mare ori cu Caru Mic...

Așa era păcuraru': îi plăcea să povestească, mai ales când era cine să-l asculte. Că singurătatea nu-i ușoară când e întinsă de la pământ la cer și înapoi.

ÎNGERUL MEU

Patul meu era în tindă, lângă cuptor. Pe perete, deasupra capului, aveam o icoană cu un înger la care mă rugam în fiecare seară și dimineață, stând în genunchi, cu mâinile împreunate: „Înger, îngerășul meu,/ Ce mi te-o dat Dumnezeu./ Totdeauna fii cu mine/ Și mă-nvață să fac bine./ Eu sunt mic,/ Tu fă-mă mare,/ Eu sunt slab,/ Tu fă-mă tare/ Și-n tot locul mă-nsoțește/ Și de rele mă ferește. Amin”. Peste ani am citit pe spațele icoanei, scrisul bunicului meu, Diacu: „Această icoană o am cumpărat din târg de la un surdomut pentru nepotul nost Onucu”. Erau reprezentați acolo doi copilași, un băiețel și o fetiță, care se întorceau din pădure cu coșurile pline de flori, și tocmai treceau peste o punte șubredă, întinsă deasupra unei prăpăstii adânci și înfricoșătoare. Adormeam de fiecare dat cu

spaima în suflet că puntea se va rupe și pruncuții vor cădea în prăpastie. Ca să mă liniștesc, mama îmi arăta în icoană îngerășul cu aripile larg desfăcute deasupra pruncilor, veghindu-le pașii și ocrotindu-i. „Să te rogi în fiecare sară, dragu' mamii, ca să te păzască de rele îngerul tău, că rugăciunea cheamă îngerii”, mă îndemna mama. Și îngerul meu ieșea din icoană, își desfăcea aripile peste mine, mă învelea cu ele, îmi era cald și bine, și adormeam amândoi liniștiți.

Descriere: Motiv cusut pe pernă din camera de oaspeți.
Sursa: Casa Memorială „Romulus Gîflec”, satul Araci, jud. Covasna, din cadrul Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni din Sfântu Gheorghe.

Motiv tradițional din Tara Bârsei și împrejurimi este o comunitate care își dorește să contribuie la transmiterea și păstrarea în timp a motivelor tradiționale românești, săsești și ungurești din Sud-Estul Transilvaniei.
Digitizare: Antonela Lungu și Melinda Puskás.

Model tradițional din Araci digitalizat de Antonela Cristina Lungu

Cornel Dimovici

PĂLĂVRĂGELI

Culorile toamnei, sfâșiate de galbenul și purpura trandafirilor, se rostogoleau din vie. Florile luminau grădina și cerul... Curios, se gândea la Maximilian și la grădinile lui iubite din Veneția. Le vedea... Puțină ceață... De unde până unde? Da, erau florile de acolo, tristețea și tragedia ultimilor Habsburgi... Ciudat; ceva se mișca... Și din lumina aceea tulbure, fierbinte, apără Ovidiu, poetul din Tomis, și în urma lui Horia... Coborau din vie. Sus, în spatele lor, crucea lui Avram Iancu... Amândoi erau veseli:

– Nu te mira, noi avem chef de vorbă și tu ești singur... Cam trist. Și vremea asta formidabilă, lumina...

Mihai era cumva răsturnat, nu se mișca; nu-i venea să creadă. Era un fel de vis, transă...

– Știi, Mihai, am vrut să te punem la curent, adică să te informăm... Chestia formidabilă este că Ovidiu s-a îndrăgostit de o prostituată. Frumoasă, fascinantă, una de-a noastră, amestecătură ca și noi... Amândoi râdeau... Trebuia să ne descărcăm! Eu îl invidiez! Așa un noroc! Acum nu se mai gândește la Roma și nu îi mai este dor de frumoasele de acolo... Nici de Fabia, nici de Corina... Atunci, ai fost un păcătos, scriai despre păcate, iubiri...

Totul se amesteca: lumina, florile, hoinarii ăștia... De unde au apărut?

Horia avea chef de vorbă; sărea de la una la alta, prin mii de ani; Ovidiu era dus pe gânduri, cu ochii veseli și totuși oarecum trist.

– Ne contraziceam că Dumnezeu s-a născut în exil. Și unde a murit?

– A murit?

– Păi, tu ai auzit și scriai că Zamolxe a murit.
– Țasta-i celălalt. Dumnezeu dacilor, al geților...
– Deci există mai mulți Dumnezei... Fiecare neam își are Dumnezeul lui. A dispărut neamul, dispare și Dumnezeul lui...

– Ceva rămâne totuși...

– Din neam sau din Dumnezeu?

– Cred că din amândoi...

– Deci Dumnezeul ăsta al nostru s-a născut în exil și există încă!

– Cred... M-am gândit mult sau totuși prea puțin. Au existat mai mulți Dumnezei, de mii de ani... Înapoi și după potop... De fapt toți sunt la fel. Gândesc poate altfel. Și totuși diferențe prea mari nu există.

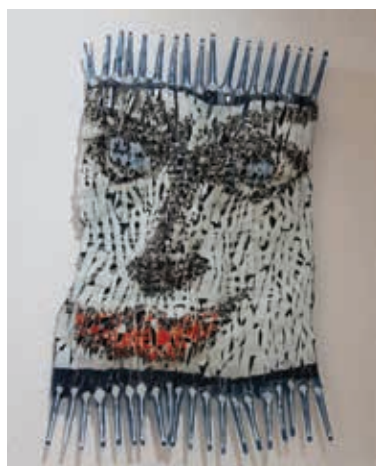
– Însă sunt interpretați diferit. De profeți sau de cei care-i propagă...

– Există doar o esență: iubirea, grija de oameni...

– În exil, te schimbi. Chiar dacă nu-ți dai seama. Însă, devii o altă ființă. Poate după ani înțelegi... Și încerci să te cauți. Cine ai fost? Cum ai fost? A mai rămas ceva din tine, din patria ta, din părinții tăi... Și nu mai găsești pe nimeni. Doar întuneric, beznă... Devii un străin fără casă, fără familie, fără prieteni și, mai ales, fără limbă... Gândești sau crezi că gândești într-o limbă pe care a trebuit s-o înveți, ca să supraviețuiești... Și idealurile, visurile, limba se subțiază... Rămâi singur și părăsit între lumi... Însă, adevărul este că de la greci am învățat enorm: filosofie, istorie, științe...

– Și cum a supraviețuit Dumnezeu în exil?

– Ca noi. Ca noi toți. S-a maturizat, s-a mplinit. Însă avea un scop, o finalitate... O credință...

Lucrări de Elena Graure-Manta:
1. Portret de femeie, sticlă spectrum, tehnică mixtă
2. Portret de bărbat, sticlă float, tehnică mixtă
3. Obiect în trei, sticlă spectrum, tehnică mixtă

M-am săturat de ordin

Trup lângă trup și gură lângă gură,
Aud suflarea celui ce-ațipește.
Amorf convoi în dimineți pornește
Prin râpa clipei, prin deșert și bură.

Primim comanda. Pasul prins în clește,
Sudoarea frunții sunt șuvoi de zgură.
Strivim aceeași piatră rece, dură
Și-un singur glas din pieptul lănced crește.

Șovăitor, pe-un unic fir de ață,
Ne vom supune-nfricoșați decât
Să căutăm doar calea noastră-n ceață.

M-am săturat de ordin până-n gât!
Unde-i simțirea? Doar a mea, pe viață?
Nu știu răspuns. Sunt doar soldat. Atât.

Cămăși de foc

Scârbit mă simt de pasul meu pe trepte
În tremur lung și-mpleticire vagă,
Trudind steril piciorul să și-l tragă
Din lut cleios spre cer să se îndrepte.

Cu hohot râd de răsuflarea-mi bleagă
Întretăiată în căzniri nedrepte
De cel ce vrea suind să se deștepte
Din somnul lui, molipsitoare plagă.

Genunchi zdreliți opresc suiri spre creste.
În sângerare stau, urcând pe brânci,
Întrezărind obârșiile-agreste.

Cămăși de foc se rup prin râpi adânci.
Când am ajuns pe culme, fără veste,
Sleit de chin, m-am prăbușit pe stânci.

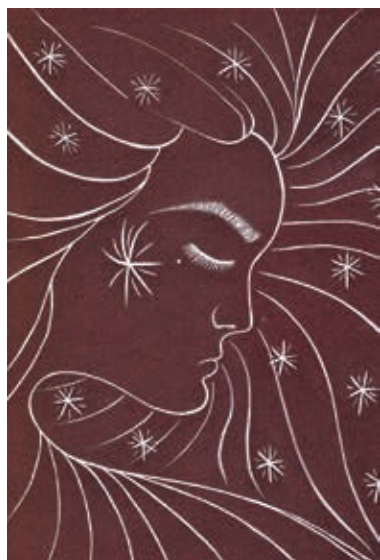
Trecere târzie

Mă plec în fața cârnii sub povară
Și îl cinstesc pe cel ce mă veghează.
Îndur sudalma pusă-n drum de pază
Și gustul vieții scursă într-o doară.

Cultiv izbânda când în trup se-așează.
Pe cel învins nu-l voi lăsa să moară.
Ascult mustarea, dulce și amară,
Ce cortul milei bland înveșmântează.

Când biciul urii din porniri năuce
Și spaima clipei nu mă vor izbi,
Când voi cerși smerit la o răscruce

Un strop de cer să-l pun la temelii,
Voi desluși părul care duce
La povârnișul trecerii târzii.

Desene de
Cosmina
Marcela
Oltean:
*Noaptea,
Apa,
Atributele
scrisului*

Cântec târziu

Ce crivăţ, mamă, te-a ucis pe tine,
Ce frig mi s-a făcut până-n cuvânt,
Cum a bocit pământul în pământ
Şi cum, prin ceruri, să te strig îmi vine.

Eu încă te mai caut prin unghere,
În iarna asta ce mi-a fost blestem
De-nfrigurarea ta mai mult mă tem
Şi nu de moartea clipei efemere.

Mai lesne-aş fi murit din toate eu
Decât să văd cum te-a-nghiţit pământul,
Iertarea ta să mi-o aducă vântul
În drumul ce-o să-l urci spre Dumnezeu.

Acum nu te mai dor atâtea-n trup
Şi nu mai plângi, pe-ascuns, ca altădată,
Oh, mama mea, fiinţă preacurată,
Cum aş putea din ceruri să te rup...
Dar s-a făcut tăcere peste sat,
Şi casa a încremenit de supărare,
Tu ai plecat cumva surâzătoare,
De parcă n-ai murit, ai înviat...

Femeie poem

Se-neacă păsări spre asfinţit
şi-n sânul tău rotund înflorit
se face o noapte
atât de nebună,
miroase a iarbă abia tăiată, a lună,
a fragedă carne ce naşte-n cuvinte

şi cum o vor paşte prin stelele sfinte
înfometarea iubirii,
dorul flămând,
sublima naştere a sublimului gând.

Femeie răsunet,
femeie poem,
te şoptesc căutării, te chem....

Frumoasă Basarabie

Pe unde eşti, pribeaga noastră soră,
Pe unde îţi surâde chipul sfânt,
Frumoasă Basarabie, frumos pământ,
Când te vei alipi cu noi la horă...

Când te vom ţine-n braţe pe vecie,
Când vom strivi hotarul dintre noi,
Când vom sfinţi acei comuni eroi
Ce şi acum ne strigă de sub glie...

Când ai să te întorci la tine-acasă
Frumoasă Basarabie a mea,
În trupul ţării când vei respira
A fericire, a cântec şi-a mireasă...

Oh, Basarabie română şi străbună,
Cum nu ştiu cei care din sân te-au smuls,
Că şi-n siberii reci de te-ar fi dus
Tot România mumă-o să-ţi rămână...

Şi ninge blând pe fiecare sat,
Şi Dumnezeu ne-ndeamnă la rugare
Pentru o Românie mult mai mare,
Iar noi, acasă, ţi-am făcut curat...

Sonet LXXXVIII (Mi-e foame de iubire)

Mi-e foame de iubire... La orice colţ de stradă
Să fie dăruită lumina ambalată,
Mereu să muşc cu sete şi să mai cer o dată,
Când pofta nu se stinge, fără să stau la coadă.

Mi-e sete şi de pace... Chitara acordată
Cu sufletele noastre, vreau iar în noi să şadă,

Seninul să se nască din nou ca şi dovadă
Că am venit din Ceruri şi ne-am iubit odată.

Mi-e ură de minciună şi de tăceri truate,
De teama unui mâine scăldat în suferinţă,
De oameni fără suflet ce beau şi azi păcate

Cu aură de înger şi mască de căinţă
Peste o rece fiară cu gânduri ne-mpăcate,
Peste ateii care nu au gustat credinţă...

poeme inedite

E ora dornică de ceruri
lași cortegiul copacilor să te împresoare
cu lanț de fulgere din înalt
întreaga scenă o vezi te vezi căzând
așa cum numai noaptea mai știe
să cadă păsări muțenia munților
le sfâșie pieptul sclipind peste creste în
chip de umbră te ridici

o câte cântece dulci
pentru struna stelelor
duci cu tine

*

O mare înghețată ziua uitării
nici o corabie nu o poate străbate
nici înainte nici înapoi

urme de păsări mari – pesemne de prada – pe întinderea albă
pe patine vine gerul e pitic dar fără seamă
dansul lui deschide noaptea
calea șarpelui de foc din fluviul smolit țâșnește un infinit
șir de Adami și Eve continuă să iasă

Tocul
scriitorului
Romulus
Ciofec –
donația
familiei

se duc să vânture pământul sufletul
în paza malului și-l lasă

*

Mâini rădăcini îndărătnice zadarnică trudă
ochii zeilor sorb lumina din măduvă
și de peste tot rotitor întunericul se așterne
chiar și peste acel „eu” și acel „tu”
ce nicicând nu se vor mai întâlni

*

Un nor
se pierduse de turmă
– se spune că uneori ajuta lumea la locul ei
să rămână –
dispăruse și
nimeni nu mai alunga durerea
de a fi
cu tine dar fără de tine

*

Umblet de jivină
din sârmă ghimpată cu greu slobozită
sângerează
în ea inima
întunecată și fără nume

Cluj, 10-12 noiembrie 2023

Vadim Bacinschi (Odesa)

Nemurire *(Odesa, 5 noiembrie 2023)*

Noi nu îmbătrânim, iubito! Frunza
Și iarba de sub ea îmbătrânesc
Și stelele, împrăștiindu-și spuza
Peste tărâmu-acesta pământesc...
Îmbătrânește peste noi lumina,
Îmbătrânește lutul, dedesubt,
Îmbătrânește, întomnând, grădina,
Cu mărul roșu, de pe ramuri rupt...
Îmbătrânește timpul, nesfârșirea
Și Universul, emanând fiori...
Atât cât mai trăiește-n noi iubirea,
Să știi, dar, ca suntem nemuritori.
(din manuscrisul *Dealurile de acasă*)

Rugăciune *(Odesa, 1 noiembrie 2023)*

Doamne, Tu, care ești cel mai mare poet,
Cred că o să mă înțelegi...
Afară e noapte și plouă încet,
Prelingându-se apa pe crengi.
Poezia asta, ce mi-o pui acum în cuvinte,
Poate fi iertarea mea de păcat...
Iartă-mă, deci, Părinte,
Dacă pe lumea asta m-ai dat.
Dacă mi-ai pus versul în inima,
Să poarte el sângele prin mine...
Iartă-mă, Doamne, și rămâne-mă
Pe undeva, cât mai aproape de Tine.
...În ploaia asta rece, plină de noapte,
Prevestitoare de insomnii,
E totul taină, mahnă și șoapte
Stinghere, arămii...
(din manuscrisul *Dealurile de acasă*)

Amurg nelocuit

Sângele umple cu zbor
casa sufletului,
timpul își lasă pigmentul
pe scara durerii
până când dă consistență
gândurilor.

Oare câtă emoție
poate fi tăinuță
într-un amurg
din care nu a țâșnit
niciodată norocul?

Aerul împinge tristețea
în văzul tuturor,
o mână de cuburi de
gheață
potolește pulsul dramatic,
dar uguitul inimii
apare și dispare parcă
așteptând acest poem
din care numele tău
a căzut în uitare
și după el
ecoul durează
cât o ridicare de umeri,
atât.

Noaptea Muzeelor la Sate, Araci, 2023

Dor în neuitare

Tăcerea îmi aprinde-n gând
silabe din numele mamei.
Trăiri și imagini stârnesc mii de ecouri
pe linia întreruptă a vieții.
Inima ar vrea să mi-o ia înainte,
să culeagă suspinul dintre pereții
zgribuliți și terni.
Vântul mă întârzie
în straturi de septembrie
dureros de triste.
Orele cad ruginite
din amurgul răvășit,
norii apar și dispar
într-o stație pentru eternitate.
Fără un ritual de aduceri aminte,
sclipiri căprui se aștern ca frunzele
peste scrisul meu,
protejându-l de bruma ostilă!
Tată și frate laolaltă
îmi veghează trecerea
prin pustiul acestei depărtări.

Merg pe urma unui melc
care nu și-a pierdut casa!

Sufletul mi-e aderent de lumină
și îmi înalță dorul
în neuitare!

Noaptea Muzeelor la Sate, Araci, 2023

Inimă pe zăpadă

Ca să-mi piară frigul
tu te ascunzi
printre zeci de bulgări de zăpadă
și uneori tâmpla mea
se trezește în cinci colțuri
când atinge pieptul pâinii tale calde
simt mirosul grânelor
ce se înalță
și nu mai vreau să strâng de beregată
firul suav al grâului
tu stai de strajă
între pogoane de lacrimi
până mi se deschid fabuloase refugii
cuvintele îmi ard
când îmi va trece moartea
cântecul mi se va deschide
spre un loc ieșit din cursa nepăsării

Ești veșnicul văduv
cu guler șifonat și cucuie
cu rama ochelarilor căzută pe nas
fără dungile de la plug
amintirile ți se încurcă
degetele palide ți se plimbă
peste clipitul des
al ochilor de copil
ești gata să pleci
spre ceva ce nu cunoști
spre ceva despre care ți s-a vorbit
ori ai citit
mama ta nu e lângă tine
să-ți mai dea sfaturi
poate când o să ajungi din nou
lângă ea
o să-ți vorbească
în limba în care ai murit
și o s-o iei de la capăt

Cosmina Marcela Oltean: *Timp*

Gabriela Botici

NOAPTEA MUZEELOR, ACASĂ LA ROMULUS CIOFLEC

Aș fi vrut să-l contrazic pe poetul Lucian Blaga care spunea că „veșnicia s-a născut la sat”, să mă las purtată de valul perturbator al urbanului, dar oricât de mult aș fi vrut să dau câștig de cauză urbanizării, sentimentele trăite nu-mi dau voie. La sat, chiar și gândurile își încetinesc viteza.

Doamne, câtă dreptate avea! Satul este legătura cu rădăcinile noastre, este pârțica de eternitate într-un bulgăre de pământ. Este locul unde timpul știe să se oprească pentru a-ți da răgaz să guști nemurierea. Și ea are gust de pâine proaspătă pe vatră, are gust de libertate din sufletul strămoșilor. Are gust de credință în Dumnezeu ce izvorește din puterea rugăciunii. Din toate trebuie să învățăm să culegem cuvintele iar forța lor ne va dezvălui sentimente, culori și vibrații.

Am participat cu plăcere la prima ediție a evenimentului *Noaptea muzeelor la sate*, organizată de MNCR - Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, care, în parteneriat cu Filiala Brașov a *Uniunii Scriitorilor din România*, a realizat un eveniment cultu-

ral-literar deosebit. *Noaptea Muzeelor la Sate* este un proiect inițiat de *Rețeaua Națională a Muzeelor din România* și își propune să prezinte valoarea și diversitatea patrimoniului cultural și muzeal al satelor românești.

Noaptea Muzeelor la Sate organizată la Casa Memorială „Romulus Cioflec” din Araci a fost un eveniment memorabil, alcătuit dintr-o serie de momente: vizitarea muzeului „Romulus Cioflec” din Araci, cu instructiva prezentare susținută de prof. dr. Luminița Cornea; lansarea numărului 19 al revistei literare *Caielele de la Araci*, realizată de redactor-șef Luminița Cornea; dezbateră cu temele: *Romulus Cioflec, observator al memoriei locului și Tematica rurală în literatură; mai este actuală tema satului?*

Am avut plăcerea să întâlnesc și să cunosc pe o parte dintre autorii publicați în revistă, dintre care amintesc pe Carmen Tania Grigore, Iulian Cătălui, Ionel Simota și Fenea Petruț, care au citit din creațiile lor. Am apreciat microeseul prezentat de scriitorul

Iulian Cătălui despre *Evoluția romanului țărănesc în literatura română*, care s-a referit la creațiile narative reprezentative aparținând unor scriitori români importanți ce au abordat tematica rurală. Prof.dr.ing. Antonela Cristina Lungu a prezentat motive tradiționale de Araci, desenate digital, realizând legătura cu motivul popular prezent în paginile revistei *Caielele de la Araci*.

M-am bucurat să-i cunosc pe invitații de onoare, membri ai familiei scriitorului Romulus Cioflec: Gabriela Corodeanu, fiica scriitorului, și Bogdan Negrea, strănepot al scriitorului. Am fost încântată

să aflu că doamna Gabriela Corodeanu a donat și de data aceasta muzeului obiecte și documente ce au aparținut tatălui ei, scriitorul Romulus Cioflec.

În muzeul dedicat scriitorului Romulus Cioflec, am simțit veșnicia în fiecare ungher, în fiecare cuvânt care era parcă încrustat în zidurile casei. Cuvintele vibrau și făceau parte din decor, ignorând timpul. Au fost, sunt și vor rămâne mereu acolo. Trebuie doar să le simțim. Să pășim cu evlavie, cu inima curată și vom simți cuvintele pulsând pentru cei care au dorința să le asculte, să le primească și să le culeagă! E acolo o tăcere care trebuie respectată. E o tăcere care vorbește!

TABLETA MIHAELEI

Mihaela Malea Stroe

„CLĂTITE... EPICE”

Până nu demult, *liric*, *epic* și *dramatic* erau, în limba română, termeni specializați (mai pompos – „concepte operaționale”) de teorie a literaturii. Delimitau cele trei genuri importante: genul liric (poezia), genul epic (proza) și genul dramatic (dramaturgia/teatrul), fiecare gen cu speciile lui, fără să excludă interferențe (proză liricizantă, poezie epică, teatru poetic etc.). Simplu, fără ambiguități dătătoare de vertij cerebral. Limpede ca roua dimineții.

Asta până când niște VIP-uri autohtone (very important persons pe bază de coeficient de mutră, mult tupeu și *nulevaya kul'tura*) au început să arunce prin reclame și traduceri cu „epicul” și cu „dramaticul” de împrumut angliciform cum ar da analfabeții funcțional cu nuca-n perete, cu bâta-n baltă sau cu cine știe ce secreții în iahnia de fasole. Mă rog, dacă tot se poartă la nebunie fluiditatea în fel și chip, de ce n-ar fi și fluiditate semantică?

Și-așa ne-am trezit că toate cele sunt pentru ei/ele, la grămadă, epice sau dramatice, indiferent de context. Liricul, deocamdată, le-a scăpat nevătămat prin răriștea de neuroni. Maladia asta se dovedește mai contagioasă și mai a naibii decât covidul. Biruitoare pe termen lung.

Iată o scurtă selecție din reclame/traduceri nefericite: „omletă epică”, snaksuri „epice”, „confruntare epică” (în fotbal), „șpagatul epic” (al lui Van Damme), cremă de față care „îți va schimba dramatic înfățișarea”(Doamne, apără! Cine ar cumpăra

o cremă cu efecte „dramatice”?), „câștiguri epice”, „seară epică”, lupul – „un prădător dramatic”, „vacanță epică”, „poveste epică” etc. Sunt improprii limbii române aceste „construcții”? Sunt! Are limba română resurse lexicale mai expresive, mai variate și mai potrivite contextual? Are! Și ce dacă?!? Ne englezim la greu, cu sau fără noimă, cu sau fără discernământ. Mai mult *fără*. Importul de cuvinte e bun, dacă e făcut cu cap. Dar când „importatorii” banalizează cuvântul, îl transformă în tic verbal și îi alterează înțelesurile cum vor ei, e pacoste.

Această sumară introducere vine să prefățeze o scenă petrecută de curând.

Zilele trecute, mă întâlnesc pe stradă din pură întâmplare cu un vechi cunoscut, Marian V. (altul, nu cititorul de „almanah”!), pe care nu-l văzusem de foarte multă vreme. Schimbăm amical câteva vorbe, apoi, galant, mă invită la o terasă unde, mă asigură el, „fac ăia niște clătite absolut *epice*!”. Aha, s-a molipsit și dumnealui, deși – de peste o jumătate de veac – nu mai e puștan teribilist. Vârsta nu l-a imunizat, a rămas vulnerabil în fața scâlbâmbăielilor verbale de la tv! Nu mă mir prea tare, era destul de snob, de emfatic odinioară. Totuși vorbea elegant, cu mai multă grijă și sens pe-atunci. Îi plăcea grozav să epateze.

Un îngeraș poznaș, pus pe năzbâtii, deghizat în drăcușor nervos, mă îndeamnă să mă joc nu tocmai inocent cu interlocutorul căruia îi spun zâmbind:

Vasile Ostahi: *Iarna pe uliță* – 2012, ulei pe pânză, 30 × 40 cm

„Mulțumesc pentru invitație, ești un cavaler de-a dreptul *epic*!” Marian râde cu gura până la urechi, încântat, pentru că – nu-i așa? – i-am făcut un mare compliment. Un compliment *epic*. Plusez: „Ți-ai păstrat din tinerețe și fizionomia *epică*.” Râde iar. Nu știu de ce, dar dintr-odată îmi vine să-i șterg veselia de pe chip cum ștergi cu laveta stropii de ulei de pe capacul aragazului și adaug: „Ești mai epic decât proza domnului Jourdain!” Pe vremuri, Marian frecventa teatrul, poate n-a abandonat obiceiul. Sigur știe cine e *monsieur Jourdain* cu proza lui – „apportez-moi les pantoufles!” – dar se vede că nu a înțeles chiar bine încotro bat. Continuă să zâmbească pe când ne așezăm la masă pe terasa lăudată. Îl rog frumos să mă lămurească ce înseamnă „clătite *epice*”. Abia acum îi pier zâmbetul și se uită la mine compasiv, ca la o persoană cu retard accentuat. Cum? E posibil? Încă n-am aflat că „epic” e un lexem multifuncțional care scutește eficient vorbitorii de efortul mintal depus în căutarea nuanțelor? În ochi i se rostogolesc rapid semne de întrebare, cum se rostogolea simbolul dolarului în ochii nu mai știu cărui personaj lacom de bani din desenele animate clasice. „Tu vorbești serios?!” mă întreabă. „Da. Foarte serios. Ce înseamnă clătite *epice*? Clătite savuroase? Nemaipomenite? Fantastice? Delicioase? Fragede? Pufoase? Ca la mama acasă? De

neuitat? De poveste? De vis? Fabuloase? Uimitoare? Senzaționale? Unice? Fără egal? Fără seamăn? Fără cusur? Excelente? Minunate? Incredibile? Excepționale? Măi, Mariane, de ce mama zmeilor dăm așa de avântat cu piciorul în expresivitatea limbii române și ne cramponăm, ca idioții, de un insipid, incolor, inodor, invaziv și, pe deasupra, impropriu import? Pentru că e *cool*, și e în *trend*, și pentru că ni l-au scuipat insistent în ograda lexicală niște ageamii aroganți, incuți și fițoși din mass-media? Dacă i-ai întreba ce înseamnă *gen epic*, ar presupune că e vreo palpitantă descoperire de ultimă oră în genetica. Un gen, adică, nemaîntâlnit.”

Abia acum pricepe că nu glumesc întrutotul, dar până să se dezmeticească de-a binelea și să-mi dea un răspuns – desigur *epic*, adică măreț, grandios, spectaculos, epeic, memorabil – apare ospătarul, un tânăr simpatic și vioi ca o suricată. Așteaptă să comandăm. „Am auzit că preparați niște clătite absolut *epice*”, îi spun și văd că surâde încântat, măgulit, mândru. Foarte probabil, n-ar ști să explice atributul alipit clătitelor, dar îl percepe ca pe ceva laudativ, e „de bine”, altceva nu contează. Dacă e „de bine”... e foarte bine! Când comand însă „două clătite în proză suprarealistă, cu dulceață lirică de afine în ritm trohaic și un pahar epeic cu apă dramatică plată de la gheață, vă rog” e complet derutat. A intrat în ceață semantică deasă

și cere prim-ajutor cu privirea. Se uită scurt când la mine, când la Marian, așteptând – mai degrabă de la el, că pare om serios și întreg la minte – o traducere a bizarei mele comenzi. Râd stăpânit, mai mult pe dinlăuntru, și simplific – „clătite cu dulceață de afine și un pahar cu apă plată, rece, vă rog” – în timp ce lui Marian i se adună iute spre centrul frunții, a severă încruntare și a reproș, sprâncenele *epice*. Adică mai mari și mai stufoase decât sprâncenele talentatului Mircea Albulescu, actorul din aproape de tot trecuta la ceruri generație de aur a scenei românești. Cred că pe extravagantul Marian îl încearcă acum un regret *epic* (adică amarnic, profund, ireparabil, mare, tardiv, irepresibil, sau... doar ușor? efemer?) că m-a invitat. Ce-a fost asta?! Cum „clătite în proză”? Comandă și el, „două clătite cu brânză dulce și stafide și un Pepsi zero zahăr”. Îl uită pe „vă rog”. De ce n-o fi cerut clătite *epice*? E prea vag, totuși?

Epicul ăsta de-mprumut, infiltrat peste tot „în loc de”, este, pentru minte, cum sunt cipsurile pentru corp. Ai camera și frigiderul pline de bunătăți, dar ți-e lene să le cauți, să le pui pe masă. Boala lui Calache în variantă modernă. „În loc de” mâncare autentică, ronțai abuziv cipsuri – cu gust artificial de brânză, de șuncă, de ceapă, de smântână,

de ardei, de jumări, de roșii, de usturoi, de cartofi, de pizza, de gulaș... Îți amăgești nevoia de hrană, gura, stomacul, receptorii din creier. Poți ajunge supraponderal, dar ești – de fapt – subnutrit, puhav, anemic. Faci ulcer, te paște leucemia, ai amețeli și nu înțelegi de ce.

Mâncăm. Comentez: „clătitele sunt, într-adevăr, bune... ca la mama acasă.” După un onomatopeic (sau *epic*?) „mmmmmm!!!” de incomensurabilă satisfacție gustativă din partea lui Marian, peste noi, peste masă, peste clătite, peste lumea cuvintelor în derivă, se așterne o tăcere *epică*. Adică deplină. Grea. Apăsătoare. Ca țesătura densă a unui text epic realist-obiectiv, ofensat grav de clătitele *epice*. Și mă gândesc că, în competiție strânsă cu *epicul* din discursul comun, a intrat de curând *narativa* din discursul politic. Se-nvârt și bâzâie *narativa* asta în gura politicianilor ca musca verde și grasă survolând un cotlet stricat, să-și găsească loc bun pentru ouăle ei și hrănitor pentru viitoarele larve. În fine, aici e altă... narațiune, cu alți naratori și naratori! Despre gogoși electorale *epice*.

La plecare, îi mulțumesc din nou lui Marian pentru invitație. Zice „mi-a făcut plăcere”, dar sunt indicii că nu-i un adevăr tocmai *epic* în ce zice el.

(Publicat în premieră pe pagina *La pas prin Brașov*)

Grup de arăceni la Sfântul Gheorghe, în perioada interbelică

Să vorbim, să scriem corect

Un rol aparte în utilizarea și îmbogățirea limbii îl au locuțiunile ce pot fi clasificate după criteriul morfologic: substantive, adjective, verbale, adverbiale, prepoziționale etc., de exemplu: *aducere-amine, părere de rău, cu dare de mână, cu scaun la cap, a băga de seamă, pe neașteptate, cu de-a sila, în jurul* etc.. Ele se comportă asemenea părților de vorbire cărora le aparțin.

Nu întâmplător în subiectele de bacalaureat la limba și literatura română apare câte o cerință referitoare la găsirea sensului unei secvențe selectate din textul nonliterar la prima vedere. Majoritatea secvențelor conțin câte o locuțiune de diverse tipuri. Anul acesta, la examenul de bacalaureat din vară, a agitat spiritele o locuțiune adverbială „*de bună seamă*”, contextul fiind: „De bună seamă, plecase să se întâlnească cu Constantin și să mai vadă un doctor pentru boala sa.” Baremul oferea o soluție corectă, „*desigur*”, ca răspuns, dar puteau fi acceptate și alte variante: „*sigur, cu certitudine, fără îndoială*”. Elevii noștri, cam mulți, au dat răspunsuri năstrușnice la acest exercițiu, precum: „cu bună știință, de bună voie, voluntar, intenționat” etc.

Cosmina Marcela Oltean: *Toamna*

Locuțiunea adverbială aleasă nu e prea utilizată în exprimare, nu cred că am rostit-o nici eu vreodată la clasă și nici în alte împrejurări, deoarece sunt variante sinonimice mult mai accesibile. „E drept, locuțiunea *de bună seamă* nu aparține limbajului colocvial, conversației curente, dar este încă bine ancorată în stilul scris, în exprimarea cultivată, mai elaborată, care conservă forme și construcții mai vechi. Locuțiunea nu este ieșită din uz, ci doar lipsește dintr-un anumit registru (cel al comunicării cotidiene), sublinia reputatul lingvist, Rodica Zafiu, într-un număr din revista *Dilema veche*. Confuziile nepermise demonstrează o mare sărăcie a vocabularului la tinerii noștri, o îndepărtare de lectură, lipsa de conștientizare a ceea ce înseamnă exprimarea nuanțată. De aceea, comentariile, petițiile și protestele aberante ale unor părinți și elevi referitoare la corectitudinea baremului sunt nefondate. Vociferările și indignarea unora nu justifică lipsa măsurii și a ignoranței în ceea ce privește cunoașterea superficială a limbii române.

În general, secvențele extrase din textul la prima vedere de la proba scrisă la limba și literatura română, examenul de bacalaureat, sunt rezonabile: „*vrute și nevrute*” – „am înșirat *vrute și nevrute*” – (toamnă, 2023), cu sensul de „flecure, nimicuri, vorbe goale, pălăvrăgeli”; locuțiunea adjectivală „*de seamă*” – „nu venea un artist *de seamă*” – (subiect olimpici și sportivi, 2023), cu sensul de „important, valoros, faimos, renumit”; locuțiunea adjectivală „*de față*” – „unde mergea și gândul tuturor celor *de față*” – (subiect vară, 2022), cu sensul „prezenți”; locuțiunea adverbială „*la repezeală*” – „Mutarea familiei la Berlin a fost hotărâtă *la repezeală*” – (model oficial, 2023), cu sensul de „în grabă, grăbit, rapid”; locuțiunea adjectivală „*de tot felul*” – „zburdau găze *de tot felul*” – (subiect toamnă, 2022), cu sensul de „felurite, diverse, variate”; locuțiunea verbală „*prinzând de veste*” – „dar tatăl meu, *prinzând de veste*, l-a certat strașnic” – (subiect olimpici și sportivi, 2022), cu sensul de „aflând, descoperind”; locuțiunea verbală „*nu eram în stare*” – „Sciam pentru că *nu eram în stare* să mă stăpânesc” – (model oficial, 2024), cu sensul de „nu puteam, nu reușeam”. Și lista ar putea continua.

Concluzia o intuim „*de bună seamă*”: fără o implicare mai serioasă în actul lecturii, fără curiozitatea de a descoperi lumi noi prin intermediul cititului, fără dorința de a ne respecta propria limbă, nu există șanse să ne exprimăm corect, doar vom înmulți rândurile analfabeților funcționali. Concluzia specialistului, dna Rodica Zafiu, în articolul

amintit din *Dilema veche* e mai convingătoare, un semnal de alarmă pentru ceea ce înseamnă diletantismul: „ceea ce este de la sine înțeles în învățarea limbilor străine (deprinderea sensurilor proprii ale cuvintelor și ale expresiilor) pare să devină superfluu în cazul propriei limbi, în care aproximarea dictează”.

DESPRE AUTORI

Vadim Bacinschi, poet, Odesa, Uniunea Scriitorilor din Republica Moldova

Gabriela Botici, poet și prozator, Brașov

Iulian Cătălui, scriitor, critic și istoric literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Carmen Mușat Coman, scriitor, publicist, editor, director Editura *Cununi de stele*, București

Luminița Cornea, scriitor, critic și istoric literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Denisa Crăciun, poet, traducător de poezie, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov; cercetător asociat la Universitatea Clermont-Auvergne (Franța)

Cornel Dimovici, scriitor român contemporan din exil, stabilit în Wiesbaden, Germania

Carmen Gheorghe, scriitor, poet, prozator, critic literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Elena Graure-Manta, artist plastic român, stabilit în Germania

Carmen Tania Grigore, poet, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Cătălina Hasotti, poet și prozator, Brașov

Antonela Cristina Lungu, prof.dr.ing. *Universitatea Transilvania* Brașov

Mihai Marinache, profesor, publicist, președintele *Asociației Cultural-Literare „Panait Cerna”*, Tulcea

Adrian Munteanu, poet, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Ion Onuc Nemeș, scriitor, fost director al *Biblioteca Județene Astra*, Sibiu

Mircea Popa, prof.univ.dr., scriitor, critic și istoric literar, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Cluj

Maria Monica Stoica, scriitor, poet și prozator, *Societatea Scriitorilor Târgovișteni*

Ionel Simota, poet, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Mihaela Malea Stroe, scriitor, poet și prozator, *Uniunea Scriitorilor din România*, Filiala Brașov

Cristina Vișan, profesor, *Colegiul Național „Mihai Viteazul”*, Sf. Gheorghe

Cu mic, cu mare
desenăm!

DIN ACTIVITĂȚILE DE EDUCAȚIE MUZEALĂ DESFĂȘURATE LA CASA MEMORIALĂ „ROMULUS CIOFLEC” DIN ARACI

**Revistă editată de Muzeul Național al Carpaților
Răsăriteni (MNCR) din Sfântul Gheorghe –
director Valerii Kavruk. ISSN 2559 – 4753, ISSN-L 2559 –
4753. E-mail: secretariat@mncr.ro**

Redacția: Luminița Cornea-redactor-șef;
Cristina Felea-Baubec.

Correspondenți din afara țării: Iurie Colesnic (Chișinău),
Vadim Bacinschi (Odesa), Cornel Dimovici (Germania),
Elena Graure-Manta (Germania),
Șerban Teculescu (Paris), Denisa Crăciun (Franța).

Tehnoredactare: Zita Horvath

